

a) próbacsendőrökkel és csendőrökkel szemben a Sz. Sz. I. Rész 657. pont A) fejezetében felsorolt fenyítésnemeket;

b) továbbszolgáló, azaz olyan csendőrökkel szemben, akik összesen 6 évi beszámítható katonai és csendőri szolgálattal bírnak, ugyancsak a Sz. Sz. I. Rész 657. pont A) fejezetében foglalt fenyítésnemeket, a fogság fenyítések tekintetében mindazonáltal a most említett fejezet 3. alpontjának utolsó bekezdésében foglalt megszorítással és végül

c) őrmesterektől felfelé a Sz. Sz. I. Rész 657. pont B) fejezetében foglalt fenyítésnemeket kell alkalmazni.

A b) alpontban említett továbbszolgáló csendőrök alatt kizáróan a „csendőr“ rendfokozatban lévő legénységi egyéneket kell érteni. Az illetőknek ugyanott említett 6 évi összes szolgálati idejébe a katonaságnál eltöltött előző szolgálati idejéből legfeljebb 3 évet lehet beszámítani.

VI. Közbiztonsági szolgálat.

31. §. Területi illetékesség. Szolgálati működés idegen csendőrségi és állami rendőrségi területen.

237. A csendőrség működési területét a jelen utasítás 4. pontja szabályozza.

238. A m. kir. csendőrség és az állami rendőrség működési területének határát a területükhöz tartozó községek vagy városok közigazgatási határa képezi. Olyan helységekből, amelyeknek belső területén az állami rendőrség, külső területén pedig a csendőrség látja el a közbiztonsági szolgálatot, a rendőri őrszemélyzet és az illetékes csendőrőrsök működési határát az illetékes rendőrkapitányság az elsőfokú közigazgatási hatóság vezetőjének (polgármester, főszolgabíró), meghallgatása után a csendőr szárnyparancsnokkal egyetértve, állapítja meg. Ha a rendőrkapitányság és a csendőr szárnyparancsnokság valamely kérdésben nem tud megegyezni, a rendőrkerületi főkapitánynak és a csendőrkerületi parancsnoknak kell egymással megállapodniok. Az írásba foglalt megállapodást jóváhagyás, esetleg döntés végett a belügyminiszterhez kell felterjeszteni.

239. A csendőrségnek az állami rendőrség működési területén karhatalmi szolgálatokra való ideiglenes alkalmazását esetről-esetre a belügyminiszter (szolgálati osztály útján) rendeli el. Állandó szolgálatteljesítésre a csendőrség az állami rendőrség működési területén és viszont — a jelen utasítás 4. pontjában foglalt eseteket kivéve — nem alkalmazható.

240. Az ország határát sem nyomon üldözés céljából, sem más okból átlépni nem szabad, hacsak e tekintetben az illető szomszéd állammal kölcsönösségen alapuló megegyezés nem áll fenn.

32. §. Távolsági kimutatások és őrsjáratok beosztásának szerkesztése. Őrskörletek portyázása.

241. Azt a területet, amelyen az őrs szolgálatot teljesíteni hivatott, őrskörletnek nevezzük.

Az őrskörletek határát az osztályparancsnokság alapítja meg. A határok megállapításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy azok egyik közigazgatási járásból a másikba át ne terjedjenek, s hogy egy község egész határa lehetőleg ugyanahhoz az őrskörlethez tartozzék. Az őrskörletek határainak változtatását — őrs felállítás vagy feloszlás esetét kivéve — lehetőleg kerülni kell.

242. Minden őrs körletéről az őrs felállítását követő 3 hónapon belül az 5. melléklet szerinti „Távolsági kimutatás“-t kell szerkeszteni, amelybe az őrskörlet községeinek és állandóan portyázandó tereptárgyainak (tereprészeinek) az őrsállomáshoz és egymáshoz való távolságát, valamint a vasuti összeköttetéssel nem bíró szomszédos őrsállomásoknak, az őrsállomástól való távolságát a szárnyparancsnokság által közölt már ismert adatok, továbbá a részletes térkép és a tényleges leportyázás alapján kell bevezetni.

A távolsági kimutatás elkészítéséig az őrsparancsnok a szolgálatot belátása szerint vezényli.

A távolsági kimutatásba elvben mindazokat a tereptárgyakat (tereprészeket) fel kell venni, ahol emberek laknak vagy tartózkodnak. Ott, ahol ez nem lehetséges (pl. alföldi tanyacsoporthoz, szétszórt havasi községekben), főképpen azokat a tereptárgyakat kell felvenni, amelyek akár közbiztonsági szempontból (korcsmák, lebujok, gyanús vagy sűrűn látogatott helyek), akár más szempontból (iskola, templom, község háza stb.) fontosak, vagy fekvésük folytán nagyobb területek megfigyelésére alkalmasak.

Gyakori portyázást igénylő, csak nyáron vagy csak télen portyázandó tereptárgyakat, továbbá éjjel vagy nagyobb esőzések (havazások) idején nem portyázható tereptárgyakat és útvonalakat, a pihenőhelyül alkalmas községeket és tereptárgyakat és végül azokat, amelyeket valamelyik szomszédos őrs is portyáz, a tá-

volsági kimutatás megjegyzései alatt külön meg kell jelezni. Ugyanígy fel kell említeni — az ok rövid megemlékezésével — azt is, ha két tereptárgy között a távolságot nem a legrövidebb úton mértük, vagy ha az előírtnál több portyázási időt számítottunk.

A távolsági kimutatás összeállításánál ügyelni kell arra, hogy abból a szomszédos őrsök határai között egyes tereptárgyak és tereprészek ki ne maradjanak, mert az ilyen tereprészeket a csavargók és cigányok mihamar rejtekhelyül választják. Közbiztonsági szempontból különösen fontos községek és tereptárgyak esetleg két vagy több őrs távolsági kimutatásába is felvehetők, ebben az esetben azonban az azon a helyen szükségessé váló nyomozó szolgálatot — halaszthatatlan nyomozó cselekmények kivételével — annak az őrsnek kell ellátnia, amelynek körletébe a község vagy tereptárgy tartozik.

A távolságokat tized kilométerig kell kiszámítani.

243. Minden község és ipartelep leportyázására szükséges időt külön meg kell állapítani. Ehhez az időhöz annak egyharmadrészét pihenő gyanánt hozzá kell adni és az ilyen módon nyert összes időtartamot a távolsági kimutatásba be kell vezetni.

A távolsági kimutatást jóváhagyás végett szolgálati úton hat példányban az osztályparancsnoksághoz kell felterjeszteni. A szárnyparancsnok a távolsági kimutatásokat felülvizsgálja és azok adatait a részletes térkép alapján ellenőrzi. Ha a részletes térkép és a távolsági kimutatás adatai között indokolatlan vagy nem kellően megindokolt eltérések mutatkoznak, a szárnyparancsnok a távolsági kimutatás felterjesztése előtt helyettesét vagy az illetékes szakaszparancsnokot ellenőrző leportyázás végett kirendelheti, esetleg azt alkalomadtán maga is fogantathatja. E címen azonban a távolsági kimutatást 30 napon túl visszatartani nem szabad. Az ellenőrző leportyázást szükség esetében az osztályparancsnokság is elrendelheti.

Az osztályparancsnokság az általa jóváhagyott távolsági kimutatás egy-egy hiteles példányát az illetékes őrsparancsnokságnak, a szakaszparancsnoknak, a szárny-

parancsnokságnak, valamint a gazdasági hivatalnak leadja, a törzsgazdasági hivatalnak pedig megküldi.

244. Az örskörlet községeinek és tereptárgyainak (tereprészeinek) azt az állandó sorozatát, illetőleg azt az útvonalat, amelyet a járőr ugyanannak a szolgálati kivezénylésnek tartama alatt megszakítás nélkül leportyázni köteles, „örjárat“-nak nevezzük. Az örsparancsnok a távolsági kimutatás alapján az örskörlet községeinek és tereptárgyainak célszerű csoportosítása által annyi örjáratot állít össze, amennyit elegendőnek vél ahhoz, hogy azok felváltva történő portyázásával az örskörlet minden része kellően ellenőrizve legyen. A rendes szolgálatok célszerű vezénylésének megkönnyítése végett ajánlatos minél több örjáratot összeállítani, egyrészt, hogy azokat a lakosság meg ne jegyezhesse, másrészt, hogy az örsparancsnoknak mindig módjában álljon az örjáratok közül az éppen ellátandó szolgálat céljának legmegfelelőbbet kiválasztani, végül pedig, hogy azok minden változtatás nélkül esetleg több éven át is használhatók legyenek a nélkül, hogy ezáltal a szolgálatkezelés gépiessé válnék. Ugyanazt a községet, illetőleg tereptárgyat több örjáratba is fel lehet venni.

Az örjáratok összeállításánál a pihenő lehetőségére is figyelemmel kell lenni. Ha valamelyik örjáratban pihenőhely nem állana rendelkezésre és biztosítható sem lenne, az örjáratot lehetően úgy kell beosztani, hogy a járőr az illetékes nagypihenőt a laktanyában tarthassa meg.

Minthogy egyes vidékeken az emberek nyáron sokkal több helyen tartózkodnak, mint télen és mert egyes tereprészek télen egyáltalán nem járhatók, ott, ahol szükséges, külön téli és külön nyári örjáratokat kell összeállítani.

245. Az örjárat útvonalhosszának megállapításánál az egyes távolságok összeadásából keletkezett végösszegben a távolságot mindig egész vagy félkilométerre kell kikerekíteni, úgy, hogy a 0.1 km-től 0.3 km-ig terjedő távolság nem jön tekintetbe, 0.4 km-től 0.6 km-ig terjedő távolságot 0.5 km-nek, 0.7 km-től 0.9 km-ig terjedő távolságot pedig egész km-nek kell venni. A szolgálati órák végösszegében az 1—19 percig terjedő ma-

radványt figyelmen kívül kell hagyni, 20—39 percig terjedő maradványt 30 percrek, 40—59 percig terjedő maradványt pedig egész órának kell venni.

A szolgálati órák számát a 6. melléklet alapján kell megállapítani; a táblázatban feltüntetett portyázási időhöz hozzá kell adni azt az időt is, amelyre az örjáratban levő községek leportyázásához a távolsági kimutatás szerint szükség van. A 6. mellékletben feltüntetett portyázási időben benne van a pihenő és a loápolásra szánt idő is.

Azt, hogy az egyes örskörletekben melyik portyázási időt kell számítani, minden örs számára az osztályparancsnokság állapítja meg. Elvül szolgáljon, hogy II. vagy III. portyázási időszámítást csak akkor szabad engedélyezni, ha az örskörlet terepének legalább kétharmadát, 3—800 m, illetőleg 800 m-nél magasabb emelkedések borítják; ha az arány kétharmadnál kisebb, mindig az alacsonyabb portyázási időt kell megállapítani. Lóháton és kerékpáron a portyázási időt a terep nem befolyásolja.

Az örsállomás leportyázására szükséges időt, miután az örsállomást rendszerint külön kivezényelt helyi járőrök által kell portyáztatni, az örjárat tartamába nem kell beleszámítani. Ha valamely örjáratba vezényelt járőrnek az örsállomás leportyázását is elrendelték, a távolsági kimutatás szerint erre szükséges portyázási időt az örjárat tartamához esetről-esetre hozzá kell adni. A félórán felüli lest az örjárat tartamához szintén hozzá kell adni.

Sem a túlrövid, sem a túl hosszú tartamú örjáratok nem célszerűek, azért az örjáratokat lehetően úgy kell összeállítani, hogy azok tartama gyalog 18 óránál kevesebb és 30 óránál, illetőleg hegyvidéken 36 óránál hosszabb ne legyen.

246. Örkiismeretek számára a VI. portyázási idő szerint kell a szolgálati órák számát megállapítani; ha azonban az örkiismeretet vonaton vagy menetrend szerint közlekedő szállítóeszközön kell teljesíteni, akkor a szolgálati órák megállapításánál a menetrendhez kell alkalmazkodni. Örkiismeretknél a kilométerek számát oda és vissza kell számítani.

Sürgős összpontosítás és sürgős futárszolgálatok esetében erőltetett menetet is lehet követelni.

247. Nagy kiterjedéssel vagy szétszórt jelleggel bíró örsállomások belső területét — ha annak egyfolytában való teljes leportyázása célszerűnek nem mutatkozik — két, esetleg több helyi őrzőjáratba kell beosztani. A helyi őrzőjáratokban csupán az azokba tartozó utcákat, tereket, községrészeket stb. kell felsorolni, de sem a távolságokat, sem az őrzőjárat tartamát megállapítani nem kell. Ezeket az őrzőjáratokat a kivezényelt járőrök annyiszor portyázzák le, ahányszor a részükre megállapított idő alatt lehetséges. A helyi őrzőjáratok beosztását minden csendőr a jegyzékkönyvecskéjébe bevezeti.

Helyi őrzőjáratokban meg kell állapítani egyes helyeket, ahol a járőrök az őrsparancsnok által meghatározott időpontokban 5—10 percre figyelő állást foglalni kötelesek.

248. Az őrzőjáratokat az őrsparancsnok a 7. melléklet szerint „őrzőjáratok beosztása“-ba foglalja. Az őrzőjáratok beosztásában az egyes őrzőjáratokat római számokkal folytatónan meg kell számozni, ezenfelül a csak nyári őrzőjáratokat „ny“, a csak téli őrzőjáratokat „t“ jelzéssel kell ellátni.

Az őrzőjáratok beosztását jóváhagyás végett a szárnyparancsnoksághoz 3 példányban fel kell terjeszteni, amely azt a távolsági kimutatás alapján felülvizsgálja és jóváhagyás után az egyik példányt a szakaszparancsnoknak, a másikat pedig az őrsparancsnokságnak adja le.

249. A szárnyparancsnok köteles minden örs részére az örskörlet határát, továbbá az őrzőjáratok beosztásba felvett, de a térképen fel nem tüntetett tereptárgyakat és végül határszéli örsöknél a jelen utasítás 343. pontjában említett területsáv belső határát fekete tussal a részletes térképbe berajzolni és az örsnek kiadni. A térkép alsó részének közepére a részletes térképről kivágott „mérték“-et kell felragasztani egy, a jobb alsó sarokba ragasztott 11 cm hosszú és 6 cm magas papírszeleten pedig fel kell tüntetni az örskörlet területét négyzetkilométerekben, a lakosság számát, valamint, hogy az örs rendszeresített létszámát alapul

véve egy csendőrré hány négyzetkilométer és hány lakos jut. A térképeken a 8. mellékletben foglalt jeleket kell alkalmazni.

Az egész szárny területére vonatkozó, ilyen módon megrajzolt térképpel a szárnyparancsnokságnak is el kell látva lennie.

250. Abból a célból, hogy a járőrök váratlan megjelenésükkel a lehetőség szerint meggátolják azt, hogy törvénysértések követtessenek el, illetőleg a végből, hogy az elkövetett törvénysértésekről közvetlen tapasztalat vagy a lakossággal való érintkezés útján minél gyakrabban szerezzenek tudomást, szükséges, hogy az örskörlet területét a lehető leggyakrabban leportyázzák.

Az őrzőjáratok összeállításának célja csupán a rendes szolgálatok vezénylésének megkönnyítése, az őrzőjáratokhoz való ragaszkodás tehát nem kötelező; az őrsparancsnok, ha szükségesnek látja, belátása szerint egyes kivezényelt járőröknek bármely községek vagy tereptárgyak bármilyen sorrendben és bármilyen irányban való leportyázását előírhatja, sőt egyes községek és tereptárgyak leportyázására is vezényelhet járőröket. Ilyenkor a szolgálat időtartamát a 6. sz. melléklet segélyével esetről-esetre számítja ki.

Minden községnek és tereptárgynak egyformán gyakori leportyáztatása nem helyes, azért nem emelhető kifogás az ellen, ha az őrsparancsnok a közbiztonsági szempontból fontosabb községeket és tereptárgyakat, illetőleg őrzőjáratokat belátása szerint gyakrabban, a kevésbé fontosakat pedig ritkábban portyáztatja. Ilyen esetben is azonban havonként legalább egyszer minden községet és tereptárgyat föltétlenül le kell portyáztatni.

33. §. Csendőrijárőr fogalma, kivezénylése, eligazítása és bevonulása.

251. A felszerelten akár egyedül, akár többedmagával szolgálatteljesítésre kivezényelt és eligazított csendőr a „csendőrijárőr“ fogalma alá tartozik. A két vagy több csendőrből álló járőr parancsnoka „járőrvezető“, a többi tag a „járőrtárs“. A kivezénylés nél-

kül „szolgálatilag fellépő“ csendőrt mindaddig, amíg ebben a minőségben működik, szolgálatban állónak kell tekinteni, de a csendőrjárőr fogalma alá nem tartozik.

Azt, hogy járőrök mikor, hová és mily feladattal vezényeltessenek ki, az őrsparancsnok határozza meg. A kivezénylés időpontjának megválasztásánál a szolgálat érdekén kívül semmi másra, tehát sem a kivezényeltek magánérdekére, sem a napszakra, sem az időjárásra nem szabad tekintettel lenni. A járőröket a napnak mindig, vagy rendszerint ugyanabban az órájában kivezényelni nem szabad, hanem törekedni kell arra, hogy a kivezénylés gyakran változó időpontban történjék.

Ha az őrsparancsnok a kivezénylés idejét előre meghatározhatja, a szolgálatba vezénylés idejét és a szolgálat előre látható tartamát a kivezénylendő járőr tagjainak — esetleg a feladat megjelölése nélkül — legalább 2 órával az indulást megelőzően tudtára adni köteles.

252. Minden közbiztonsági szolgálatot szabályszerű egyenruhában és teljes felszereléssel kell teljesíteni.

Minden szolgálati kivezénylést és bevonulást — tehát a belső szolgálatot is — a szolgálati havi füzetbe a kivezényléskor, illetőleg a bevonulás után azonnal be kell vezetni.

A szakaszparancsnok közbiztonsági szolgálatait a helyi őrs szolgálati havi füzetébe nem vezeti be, magát szolgálati lappal nem látja el, de állomáshelyéről való eltávozását és bevonulását a szárnyparancsnoknak bejelenteni köteles.

253. Minden közbiztonsági szolgálatra egyenruhában kivezényelt járőrt „szolgálati lap“-pal kell ellátni.

Belső szolgálatra, valamint nem közbiztonsági szolgálatra (kihallgatás, tanukihallgatás, felvételezés stb.) kivezényelt csendőröket szolgálati lappal ellátni nem kell.

A szolgálati havifüzet és a szolgálati lap vezetésére vonatkozó határozványokat a csendőrségi ügyviteli szabályzat II. rész tartalmazza.

254. Ha a szolgálat tartamát előre kiszámítani nem lehet, a szolgálatot „szükségig“ kell előírni, ha pedig

előre nem tudható, hogy a járőrnek mely községeket vagy tereptárgyakat kell majd leportyáznia (pl. nyomozásoknál), a leportyázott községeket és tereptárgyakat a szolgálati lapba a járőrvezető vezeti be. A helyi őrsjáratokba felvett utcákat, tereket, községrészeket stb. a szolgálati lapba nem kell bevezetni s az ilyen szolgálatok tartamát esetről-esetre az őrsparancsnok saját belátása, vagy a szükség szerint állapítja meg.

A már előírt szolgálat indokolatlan nem teljesítése büntetendő cselekmény még akkor is, ha azt az követte el, aki a szolgálatot saját magának írta elő.

255. Állandó járőrök kivezénylését egy hónap tartamára a kerületi parancsnokság rendeli el. Az állandó járőröket 24 óránként kell felváltani.

Egy hónap leteltével az állandó járőrt be kell vonni vagy ideiglenes különítmény felállítására a belügyminisztertől (a szolgálati osztály útján) engedélyt kell kérni.

Egyes nagyobb kiterjedésű vagy élénk forgalmú községeknek egy vagy több járőr által való állandó felügyeletét a belügyminiszter (szolgálati osztály útján) rendeli el. Ilyen esetekben a járőröket felváltva úgy kell kivezényelni, hogy ugyanaz a járőr két egymás után következő napon, 6 órai felváltással naponként összesen 12 órát álljon szolgálatban; a harmadik napon az oktatáson részt vegyen és szükség esetében belső szolgálatot teljesítsen, végül a negyedik napon 24 órai teljes szolgálatmentességben részesüljön. Olyan nagyobb helyeken, ahol arra szükség van, az állandó helyi szolgálatot teljesítő csendőrökön kívül a nyomozások foganatosítására havonkinti felváltás mellett külön járőröket is ki lehet jelölni. Külső területtel is bíró ilyen helyeken a legénységet — lehetően havonkinti felváltás mellett — helyi- és külső szolgálatra egyenlően kell alkalmazni.

256. Az ország egyes vidékeinek terepviszonyai mellett előfordul, hogy meredek sziklák mentén, kevésbé járt erdőségekben, ingoványos területen stb. a járőr sötét éjjel testi épségének veszélyeztetése nélkül nem portyázhatik. Ilyen helyeken az éjjeli portyázás

rendes körülmények között nem követelhető, hanem a járőrnek a szolgálatot akként kell előírni, hogy alkonykor pihenőhelyhez jusson, ott virradatig pihenhesen és akkor portyázzék tovább. Különösen fontos esetben ennek az eljárásnak azonban helye nincs.

257. A téli időszak általában október 15-től március 15-ig tart. Ott azonban, ahol az általánostól lényegesen eltérő időjárás és a helyi viszonyok miatt szükségesnek látszik, a téli őrjáratok portyázásának kezdetét és végét az osztályparancsnokság állapítja meg.

258. Minden szolgálatba vezényelt járőr a szolgálat megkezdése előtt az őrparancsnoknál vagy helyettesénél jelentkezni köteles. A szolgálat megkezdése alkalmával az őrparancsnok (helyettese) a járőrt a szabályszerű, tiszta és egyöntetű öltözet és felszerelés tekintetében megvizsgálja, a szolgálati feladatot a szolgálati lap átadása mellett a járőrvezetővel közli, őt arra, hogy feladatát miként teljesítse, kioktatja, a járőrt szabálytalanságoktól való tartózkodásra figyelmezteti és azután az e célra kijelölt helyen a fegyvereket — jelenlétében — megtölteti és a járőr elindulását elrendeli.

Lovas járőr eligazításakor az őrparancsnok meggyőződni köteles a lovak állapotáról, vasalásáról, nyergeléséről, kantározásáról és málházásáról, továbbá arról, vajjon a csendőr tartalékpatkókkal, patkószegekkel és itató vederrel, valamint a szolgálat tartamához mért ló-táppal, nyáron tompa, télen éles patkósarokkal el van-e látva és hogy patkósarokkulcsot visz-e magával.

Ha a szolgálat megkezdésének időpontja 21 és 7 óra közé esik és a kijelölt járőrvezető minden tekintetben megbízható, kivételesen meg van engedve, hogy a járőr eligazítását — a fegyverek megtöltésének kivételével — az őrparancsnok 21 óra előtt végezze és az előírt időben való elindulást a járőrvezetőre bízza, aki a pontos indulásért személyesen felelős. A fegyverek megtöltését ebben az esetben a járőrvezető rendeli el.

Éjjeli időben elinduló járőrök fölkelése végett minden őrnek ébresztő órája legyen.

Szolgálatból bevonuló járőrök az őrparancsnoknál, távollétében, vagy ha ő a laktanyán kívül lakik,

a helyettesénél minden időben — tehát éjjel is — jelentkezni kötelesek.

259. A kivezényelt járőr létszámát mindig az őrparancsnok határozza meg, tekintet nélkül arra, hogy a kivezénylés felhívásra vagy saját kezdeményezésre történik-e. Az őrparancsnok tehát felelős azért, hogy a járőr olyan erős legyen, hogy a reá háramló szolgálatot föltétlenül és eredményesen végre tudja hajtani. A járőrvezetőt, az 566. pont határozványainak szem előtt tartása mellett, az őrparancsnok jelöli ki. Olyan kivételes esetekben, midőn csendőrök honvéd vagy rendőregyénekkel közösen teljesítenek szolgálatot, a járőrvezetőnek mindig csendőrnek kell lennie.

260. A csendőrijárőrök létszáma — hacsak a kiadott különleges feladat vagy rendkívüli viszonyok erősebb járőrök kivezénylését szükségessé nem teszik — rendszerint 2 fő.

Egy főből álló járőrt csak a következő esetekben szabad szolgálatba vezényelni:

- a) ellenőrzésre,
- b) legfeljebb két nem veszélyes fogoly őrzésére, kísérésére vagy elővezetésére, ha a fogolyra való felügyelet 6 óránál tovább nem terjed,
- c) az őrállomás leportyázására,
- d) vasút- vagy hajóügyeleti szolgálatra az őrállomáshelyén,
- e) fürdőügyeletre,
- f) útvonal-portyázásra,
- g) futárszolgálatra,
- h) halasztást nem tűrő fontos szolgálatok teljesítésére, ha az őrön egy második csendőr rendelkezésre nem áll.

Ezeknek a szolgálatoknak éjjeli időre — szürkülettől virradatig — kiterjedniök nem szabad, kivéve ha a szolgálatot vasúton vagy hajón kell teljesíteni.

Egy csendőrt egyedül még az itt felsorolt szolgálatokra is csak akkor szabad kivezényelni, ha az illető teljes megbízhatóság mellett önálló szolgálatteljesítésre minden tekintetben alkalmas. Az ellenőrző járőr, ha csak egy főből áll és éjjelre bevonulni nem tud, az ellenőrzendő járőrhöz csatlakozik s virradatig azzal portyá-

zik. Ha azonban az ellenőrző lóháton vagy kerékpáron portyázik vagy szolgálati ebet visz magával, éjjeli időben egyedül is bevonulhat.

34. §. Portyázó járőrök eljárása általában.

261. A portyázó járőr általános magatartására a jelen utasítás 16. §-a mértékadó, szolgálati tennivalóit pedig a 13. § tartalmazza. A szolgálat végrehajtásáért és szabályszerű teljesítéséért a járőrvezető felelős.

Portyázás alkalmával a csendőr mindig tartsa szem előtt, hogy szolgálata csak úgy lehet eredményes, ha a terep kihasználásával mindenütt váratlanul és meglepetésszerűen jelenik meg, azért sem útirányát, sem pedig feladatát vagy célját senkinek elárulnia nem szabad.

262. Portyázás közben a csendőr akként meneteljen, hogy mindent, ami körülötte van vagy történik, nyugodtan megsejmelhessen. Ez azért is szükséges, hogy a csendőr vagy a ló idő előtt ki ne fáradjon és hosszabb útnak egyfolytában való megtételére képes legyen. Szolgáljon tájékozásul, hogy a járőrök menet-üteme a célnak akkor felel meg a legjobban, ha percenkint átlag sík vidéken gyalog 90 lépést, lóháton 110 lépést (82.5 m), dombos vidéken gyalog 60 lépést, lóháton 90 lépést (67.5 m), hegyvidéken 45 lépést tesznek. Kerékpáron rendes időjárási és terepviszonyok mellett kilométerenkint 7 percet lehet számítani.

A járőrvezető kötelessége fiatalabb járőrtársát a szolgálat tartama alatt oktatni, a járőr feladatát, tennivalóit és ezek célját megmagyarázni és figyelmét minden olyan körülményre felhívni, amely a járőrtárs ismereteinek és tapasztalatainak, főleg pedig helyi és személyi ismereteinek bővítésére szolgálhat. A járőr feladatával és a járőrvezető szándékával a járőrtársnak is teljesen tisztában kell lennie.

263. Minden községnél és tereptárgynál a megérkezés és elindulás idejét, továbbá annak az egyénnek a nevét, akivel a járőr ott értekezett, a járőrvezető az illető községben vagy tereptárgynál a szolgál-

lati lapba tintairónnal bejegyezni köteleles. Ha ez valamely tereptárgynál nem volt lehetséges (pl. sötét éjjel, eső stb. miatt), akkor ezt a következő községben vagy tereptárgynál pótolja. Be kell vezetni továbbá a szolgálati lap megfelelő rovatába az esetleg megtartott lest és a pihenőt is. A pihenő idejét mindig annak megkezdése alkalmával kell bejegyezni.

Községekben a községi-, vasút- (hajó-) állomásokon pedig a vasúti (hajó-) bélyegzőt a szolgálati lap hátlapjára kell nyomni.

A bejegyzéseknél, valamint a községi- (vasúti, hajó-) bélyegző lenyomatának megszerzésénél vigyázni kell arra, hogy a szolgálati lap „Parancs” rovatát illetéktelenek ne lássák.

Rendszerint sem a községi előljáróság tagjai, sem pedig a tereptárgyak lakói nem veszik rossz néven, ha a csendőr éjjel közülük valakit felkölt, megérkezését tudtul adja és a közbiztonsági viszonyok felől érdeklődik. Ilyen éjjeli értekezés — különösen fontos eseteket kivéve — lehetően csak az ablakon vagy ajtón át történjék, az illetőt magánlakásában szükségtelenül háborgatni nem szabad.

Ha valaki az ellen, hogy a járőrök öt vagy családtagjait (alkalmazottai valamelyikét) éjjel felkeressék, tiltakozik, ezeknek felkeltését valamennyi járőr mellőzze s ilyen helyen, ha más egyén, akivel a járőr értekezhetnék nincsen, a szolgálati lapba az „aludtak” megjegyzést írja be. Csupán a bélyegző alkalmazása végett a községi előljárót éjjel nem szabad felkölteni.

264. Ha a közbiztonság érdekei lakatlan tereptárgyak vagy tereprészek portyázását követelik, az örsparancsnok a járőrvezetőnek elrendelheti, hogy ilyen helyeken — esetleg azonban más lakott helyeken is — a járőr nemét és számát, ott-tartózkodásának idejét, valamint a járőrvezető nevét valamely alkalmas helyen elrejtett füzetben feljegyezze, hogy az ellenőrzés ezáltal is lehetővé váljék.

Valamely csendőrörsre való megérkezés és elindulás idejét az illető örs parancsnoka vagy helyettese igazolja.

265. A szolgálati lap hátlapjára esetről-esetre a járőrvezető még a szolgálat tartama alatt röviden feljegyzi:

a) az útiránytól való végleges eltérést, a szolgálat megszakítását, meghosszabbítását vagy részben való teljesítését, a járőr tagjainak elválását, saját kezdeményezésből tartott fél órán felüli lesnek, valamint az előírt les önkéntes meghosszabbításának vagy elhagyásának, továbbá a másnapra nyúló pihenő rövid indokolását, vasút vagy előfogat igénybevételét, a korábbi vagy későbbi bevonulás okait;

b) a különös eseményeket.

Ha a leportyázott tereptárgyak a szolgálati lapban előírva nem voltak, vagy ha a járőrnek az előírtakon kívül más községeket és tereptárgyakat is le kellett portyáznia, ezeket — és pedig annyiszor, ahányszor ott a járőr megfordul — a járőrvezető jegyzi be.

A szolgálati lapban minden törlés, vakarás stb. tilos. Téves bejegyzéseket úgy kell áthúzni, hogy azért olvashatók maradjanak.

266. Az előírt útiránytól, nevezetesen a községek és tereptárgyak előírt sorrendjétől ok nélkül eltérni nem szabad. Az előírt útiránytól való eltérés csak azokban az esetekben van megengedve:

a) ha a járőr arra parancsot kap;

b) ha illetékes hatóság vagy hatósági személy a járőrhöz olyan sürgős természetű felhívást vagy megkeresést intéz, amelynek a további portyázással kapcsolatban való teljesítése nem lehetséges;

c) ha a járőr által indított nyomozás érdekei megkívánják;

d) ha a járőr elkövetett vagy folyamatban levő súlyos természetű büntetendő cselekményről, tüzvészről, elemi csapásról stb. értesül;

e) ha az eltérés valamely elfogott vagy elővezetett egyén átadása végett szükséges és végül

f) büntettek nyomon üldözése céljából.

Ha a járőr azokat a tennivalóit, amelyek miatt az útiránytól eltért, elvégezte, az őrzőportyázását csak abban az esetben köteles folytatni, ha az a kivezénylés-től számított 36 óra alatt befejezhető.

267. A járőr az őrzőportyázását félbeszakítani és az őrre az előírt idő előtt bevonulni csak akkor jogosult, illetőleg köteles, ha:

a) erre parancsot kapott;

b) szolgálat közben valakit elfogott vagy őrizetbe vett és az illetőt az őrre kell kísélnie;

c) a járőr valamelyik tagja megbetegszik vagy megittasodik és a szolgálatot folytatni képtelen;

d) a további portyázásnak el nem hárítható vagy ki nem kerülhető természeti akadály áll útjában (beszakadt híd, elöntött terület stb.);

e) a járőr szigorú készültség elrendeléséről vagy az őrállomáson történt nagyobb méretű elemi csapásról vagy rendzavarásról értesül.

268. A járőr tagjainak egymástól elválniuk csak elkerülhetetlen szükség esetében, nevezetesen akkor szabad, ha a járőrnek ugyanabban az időben különböző helyeken kell halasztást nem tűrő szolgálati cselekményeket végeznie vagy sürgős intézkedéseket tennie; az elválás azonban ilyen esetekben is csak addig tartson, amíg az elkerülhetetlenül szükséges. Kettőnél több tagból álló járőrnek indokolt esetben való széttagozása a járőrvezető joga; ilyen esetben az újonnan alakult járőr vezetőjét is ő jelöli ki. Az elvált járőrvezetőnek feladatát fél ív nagyságú papírlapon írásban kell kiadni, amely ebben az esetben a szolgálati lapot pótolja. Ezt a papírlapot bevonulás után a szolgálati laphoz kell csatolni.

269. Portyázni gyalog, lóháton vagy kerékpáron szabad. Vasutat és előfogatot igénybevenni csak büntetések üldözése végett és akkor szabad, ha a járőrnek valahol sürgősen meg kell jelennie, vagy ha a járőr valamelyik tagja menetképtelenné vált. Ilyenkor a menetlevelet a szolgálati lap pótolja.

270. Kerékpárt szolgálatban a következő esetekben szabad használni:

a) nagyobb szabású büncselekmény vagy mozgalom, közveszély vagy elemi csapás esetében a helyszínének gyors elérése végett;

b) sürgős üldözés esetében, ha az üldözés kerékpárral járható utakon történik;

c) összpontosítás esetében, ha a csendőr az összpontosítás helyére kerékpárral hamarabb érkezik meg, mint vonattal vagy előfogattal;

d) karhatalmi szolgálatban az alkalmazás helyéig és vissza, ha a csendőrnek a karhatalmi segédkezésein kívül nincsen más olyan feladata, amelynek elvégzésében a kerékpár gátolná;

e) kihallgatás és tanukihallgatás esetében;

f) rendes szolgálatban, ha a szolgálat természete és a terep megengedi;

g) a járőrök ellenőrzésénél, ha az ellenőrzésen kívül nincs más olyan tennivalója, amelynek elvégzésében az ellenőrzőt a kerékpár gátolná;

h) futár- és küldöncszolgálatra.

A járőrt csak akkor lehet kerékpárral szolgálatba vezényelni, ha kerékpárral mindegyik tagja el van látva. Kincstári kerékpárral rendelkezők és azok, akiknek a kincstár kerékpár fenntartási átalányt fizet, a fent felsorolt esetekben kötelesek a kincstári, illetőleg a saját kerékpárt használni, ha az őrsparancsnok elrendeli.

Szakaszparancsnokok a kerékpárt minden korlátozás nélkül használhatják.

271. Ha a járőrnek szolgálatközben olyan tennivalója akad, vagy olyan akadályra bukkan, amely miatt az előírt időnél előreláthatóan csak 24 órai vagy még nagyobb késéssel tud bevonulni, erről az ok és az esetleges új útirány megjelölése mellett — ha arra mód van — az őrsparancsnokságnak távirattal, távbeszélőn vagy alkalmi küldönc útján jelentést tenni kötelesek. Ha pedig a járőr az örskörletet elhagyja, ezt őrsparancsnokságnak mindig azonnal jelentse.

Ha valamely őrjárat portyázása közben a járőr olyan akadályokra talál, amelyek az őrjáratnak az előírt idő alatt való portyázását lehetetlenné teszik (pl. igen rossz időjárás, nagy sár, hófúvás stb.), a járőrvezetőnek jogában áll az őrjárat tartamát a szükséges mértékben meghosszabbítani.

272. Bevonulás alkalmával a járőrvezető a szolgálat eseményeiről és eredményéről az őrsparancsnoknak szóval jelentést tesz.

273. Ott, ahol járörködés közben az élelmezés nehézségekbe ütközik, a járőr lássa el magát az örsön élelemmel.

274. Több járőr egyesülése alkalmával — ha más rendelkezés nincsen — a parancsnokságot a rangban legidősebb járőrvezető veszi át.

35. §. Lovon teljesítendő szolgálat szabályai.

275. Lovon a csendőr általában épen úgy teljesíti szolgálatát, mint gyalog. A csendőr rendes viszonyok között lépésben lovagol, de sürgősség esetében (nyomon üldözéskor, a helyszínen való gyors megjelenés végett stb.) más jármódot is használhat.

A járőr tagjai egy vonalban egymás mellett lovagolnak, ha azonban a terepviszonyok miatt egymás mögött kénytelenek lovagolni, akkor három lépésnyi távval lovagoljanak, hogy egymással értekezessenek és kardjuk használatában egymást ne gátolják. A lónak ok nélkül való zaklatása (felesleges ugratás, futtatás stb.) tilos. Nem tekinthető zaklatásnak, ha az ugratás a kiképzés érdekében történik.

A portyázás lóháton rejtett karddal, puskával és pisztollyal történik; ha azonban valamely körülmény szükségessé teszi, vagy éppen az óvatosság parancsolja, megragadott ismétlőpisztollyal kell portyázni.

Pihenőhelyekül rendszerint az e célra kijelölt helyiségek (istállók) szolgálnak. A lovakat lehetőleg tiszta istállóba kell beállítani. Fertőzött istállóba bekötni tilos. Istállózás céljára legalkalmasabbak a szarvasmarha-istállók. A lovakat, ha lehetséges, választással el kell különíteni vagy egymástól olyan távolságra kötni, hogy össze ne rúghassanak. Arra az időre, amíg a járőr a szolgálatát gyalog végzi vagy pihen, a lovakat megbízható egyén felügyeletére kell bízni.

276. Etetés előtt a jászlovakat alaposan ki kell tisztítani. Itatni csak kincstári vederből és ha a járőr azonnal nem lovagol tovább, csak teljesen lehült lovakat szabad. Itatás előtt a lóval lehetőleg egy-két marék szénát kell etetni. Zöld takarmányt, különösen lóherét a lovaknak nagyobb mennyiségben adni tilos.

Rövid időre való beállításakor a hevedereket meg kell eresztetni. Egy óránál hosszabb ideig tartó pihenő alatt, vagy ha a gyalog teljesítendő szolgálat előreláthatóan több időt igényel, a lovakat istállóba kell beállítani, le kell nyergelni, azután a szíjkötőfékszárral megkötni, hideg istállóban pedig pokróccal letakarni. Téli vasalásnál az éles sarkokat ki kell szedni.

277. Olyan tereptárgyakat és tereprészeket, amelyeket lóháton nem lehet eléggé alaposan leportyázni, vagy amelyeknek észrevétlen megközelítése vagy hosszabb megfigyelése (les) szükséges, gyalog kell átkutatni, illetőleg megfigyelni. Erre az időre a lovakat biztos helyen felügyelet alá kell helyezni, kivételes esetekben megnyügözni vagy valamely alkalmas tárgyhoz kötni.

Községek és nagyobb házcsoportok leportyázása mindig gyalog történjék.

278. Ha a szolgálat természete megkívánja, vagy ha a lovascsendőr lova szolgálatképtelen és vezetéklő nem áll rendelkezésre, a lovascsendőrt is gyalog kell szolgálatba vezényelni. Ebben az esetben ismétlőpisztolyt nem visz magával, puskáját pedig a gyalogcsendőr részére előírt módon viseli. Ugyanígy viseli a puskát, ha lóról szállva portyázik.

Gyaloglegénységet lóháton kivezényelni nem szabad.

A lovas járőr a tiszteletadást a honvéd lovasság gyakorlati szabályzata, illetőleg a jelen utasítás 94. pontja szerint teljesíti.

36. §. Szolgálati ebek alkalmazása.

279. A csendőr a szolgálati ebet úgy a közbiztonsági, mint a belső szolgálatban* használhatja.

Az ebet a következő feladatokra lehet önállóan alkalmazni:

- a) a laktanyák, kapuk és bejáratok, valamint tárgyak őrzésére;
- b) a csendőr saját személyének védelmére;
- c) személyek megállítására;

* Szolgálatban csak vizsgázott ebet szabad alkalmazni.

- d) elveszett vagy elrejtett tárgyak keresésére;
- e) küldönoszolgálatra;
- továbbá segédkezésre a következő ténykedéseknél:
- f) utak elzárásánál;
- g) személyek őrzésénél;
- h) csoportosulások szétesztatásánál;
- i) megkísérelt bűncselekmények végrehajtásának megakadályozásánál;
- j) veszélyes gonosztevők üldözésénél;
- k) felderítésnél és figyelésnél;
- l) tereprészekben és helységeken személyek és tárgyak után való kutatásnál (fűrészés);
- m) fogolykísérésnél;
- n) megszökött vagy elrejtőzött személyek nyomonüldözésénél és bűncselekmények ismeretlen tetteseinek felfedezésénél.

280. Az ebnek a szolgálatba induló járőrrel való kivezénylését a szolgálati havi füzetben és a szolgálati lapon fel kell tüntetni. Az ebet azonban szolgálatba csak a vezetőjével vagy az ő általa kiképzett helyettesével lehet küldeni.

281. Az eb tenyésztése, gondozása, kiképzése és alkalmazása a szolgálati ebek alkalmazására vonatkozó utasítás rendelkezései szerint történik.

37. §. Szolgálati órák számának meghatározása.

282. A csendőrtől a közbiztonsági és a belső szolgálatban megkövetelt fizikai teljesítmény mértékét a jelen §-ban előírt szolgálati órák száma határozza meg.

A szolgálati órák száma mind télen, mind nyáron a következő:

az őrsparancsnok részére 9 főig terjedő létszámú őrsökön napi 4, 10—25 főnyi létszámú őrsökön napi 3 óra;

az őrsparancsnokhelyettes részére 9 főig terjedő létszámú őrsökön napi 6, 10—25 főnyi létszámú őrsökön napi 5 óra;

a beosztott csendőrök részére valamennyi őrsön napi 6 óra.

283. Ha valamely őrön az őrparancsnok távollétében az őrparancsnokhelyettes az őröt három napnál hosszabb ideig vezeti, akkor a helyettesítés tartama alatt csak az őrparancsnok számára, az őt helyettesítő csendőregyén pedig az őrparancsnokhelyettes számára előírt szolgálati órát teljesíti.

6 főnyi vagy ennél nagyobb nőtlen létszámmal bíró őrökön a gazdálkodásvezető napi 5 szolgálati órát teljesít.

15—25 főnyi létszámmal bíró igen mozgalmas őrökön az iroda vezetésével, az osztályparancsnokság egy csendőrt bízhat meg, a felelősség azonban ebben az esetben is az őrparancsnokot terheli. Az irodavezető csendőr részére az osztályparancsnokság órakedvezményt engedélyezhet, esetleg őt a szolgálat alól — a belső szolgálatot és az oktatást kivéve — teljesen fel is mentheti. Ebben a beosztásban ugyanazt az egyént 6 hónapnál hosszabb ideig meghagyni nem szabad.

Szakaszparancsnokok szolgálati óraszámára meghatározva nincs.

Az órateljesítmények alapját képező létszám alatt a tényleg szolgálatot teljesítő létszámot kell érteni. Ennélfogva a felsorolt egyéneket a megállapított órakedvezmények csakis abban a hónapban illetik meg, amelynek első napján az őr tényleges létszáma a megállapított létszámot eléri vagy meghaladja. A szakaszparancsnok a helyi őr létszámába nem számít.

A felsorolt eseteken kívül órakedvezményben senkit sem szabad részesíteni.

Ha a szolgálati viszonyok megkövetelik, mindenki köteles az előírtnál több szolgálati órát is teljesíteni. Az őrparancsnok a szolgálatot akként tartozik beosztani, hogy a hó végén mindenkinek körülbelül egyenlő számú szolgálati órája legyen.

284. Szolgálati óraként felszámítható:

a) minden közbiztonsági szolgálat után a szolgálatban eltöltött egész idő;

b) Napos szolgálat után, 12 fő vagy ennél nagyobb tényleges létszámmal bíró őrökön, az ezt a szolgálatot ellátó csendőr számára egy napra előírt szolgálati óraszám, szárnyparancsnokság székhelyén, ha az őr lét-

száma 12 főnél kisebb, ennek fele, de mindkét esetben csak akkor, ha a napos ebben a szolgálatban legalább 12 órát töltött.

c) szigorú készültségi szolgálat után az abban eltöltött idő egyharmada;

d) állandó járőrök részére a szolgálatban töltött idő fele;

e) nem közbiztonsági jellegű szolgálatok után (kihallgatás, tanukihallgatás, céllövészet stb.), ha az utat a szolgálati ügyködés helyére és vissza vonaton vagy előfogaton kell megtenni, minden 24 órai szolgálat után annyi óra, amennyi az illető csendőr részére egy napra elő van írva, illetőleg rövidebb tartamú szolgálat után ennek az óraszámának megfelelő hányada;

f) kéziszajtó kezelése után az azzal tényleg eltöltött idő.

Egyik óról a másikra átterjedő szolgálatok után a szolgálati órák a következő óra számítanak.

285. Az itt felsorolt szolgálati órákon kívül a csendőr annyi oktatási órán köteles résztvenni, hogy a vasárnapok és ünnepnapok leszámításával minden napra két óra essék. Ezt az óraszámot nem naponként, hanem havi átlagban kell kimutatni.

Az oktatási órák nem számítanak a közbiztonsági és a belső szolgálatban töltött szolgálati órákba s ennélfogva ezeket a szolgálati havi füzetben a csendőrségi ügyviteli szabályzatban előírt módon kell feltüntetni.

Oktatási órának számít az oktatásban és katonai gyakorlatokban való részvétellel tényleg eltöltött idő. Nem számít a magában való tanulásra, írásbeli (rajz) feladatok elkészítésére, fogalmazványok szerkesztésére fordított idő.

286. Osztály- és ennél magasabb parancsnokságoknál irodai szolgálatra beosztott csendőrök munkaideje napi 6 óránál kevesebb nem lehet.

38. §. Pihenők.

287. A csendőrnek a közbiztonsági szolgálatban pihenő jár.

Kétféle pihenő van: három óránál nem hosszabb

ideig tartó kispihenő, az ennél hosszabb tartamú nagypihenő. Az utóbbi azonban egyfolytában 6 óránál hosszabb nem lehet. Minden közbiztonsági szolgálatban eltöltött időnek egy harmada pihenő. A portyázásra km-kint megállapított időben a pihenő ideje már benne van.

Azt, hogy a járőr a kispihenőt mikor, hol és milyen részletekben tartja meg, a járőrvezető határozza meg. A nagypihenők helyét és idejét az őrsparancsnok írja elő. Ha a szolgálat előírásánál annak tartamát előre meghatározni nem lehetett, vagy ha a szolgálat tartama az előírtnál hosszabbra terjed, az illetékes nagypihenő idejét és helyét is a járőrvezető állapítja meg, ennél azonban elsősorban a szolgálat érdekét kell szem előtt tartani.

A járőrnek jogában áll a kis- és nagypihenőt összevonva is megtartani, de az ilyen módon összevont pihenő tartama sem lehet hosszabb hat óránál.

A kispihenő alatt a járőr étkezhetik, fegyverét, kalapját és szerelvényét maga mellé leteheti, ruházatát — de kizáróan csak szárítás céljából — le is vetheti. Nagypihenők alatt a járőr levetkőzhetik és alhatik. Nagypihenőt lehetően fedett helyen kell tartani, szabadban csak olyan helyen, ahol a járőr meglepetéseknek vagy a közönség szemének kitéve nincs.

288. A pihenőhelyet csak szolgálati okból és csak szabályszerűen felszerelve szabad elhagyni.

Őrsállomáson teljesített szolgálat alkalmával az illetékes pihenőt a laktanyában kell megtartani.

Olyan kivételes esetekben, amikor valamely őrsjáratban pihenőhely egyáltalában nem áll rendelkezésre, meg van engedve, hogy a járőr az illetékes nagypihenőt, a szolgálat közben vagy végén, a laktanyában is megtarthassa. A pihenőnek ilyen módon való megtartása mindkét esetben beszámít a szolgálatba.

Ha a járőr pihenők alkalmával fegyverzetét leteszi, azt úgy helyezze el, hogy kéznél legyen és illetéktelenek ahhoz ne férhessenek.

Rendes szolgálatban a pihenőnek egyik napról a másikra átterjednie rendszerint nem szabad, az ettől

való kivételes eltérést a szolgálati lapon meg kell indokolni.

289. Olyan szolgálatokban, amelyek több egymásután következő napra terjednek és amelyekben a járőr csak nappal működhetik (pl. nyomozás, karhatalmi szolgálat stb.), az egész éjszaka pihenésre fordítható. A szolgálati ténykedést azonban, ha a járőr azt önállóan végzi, ilyen esetben 7 órakor meg kell kezdeni és 21 óra előtt — a kispihenő idejét kivéve — félbeszakítani nem szabad.

A szolgálatból bevonult járőrök tagjait — ha a szolgálat érdeke megengedi — a foglalkozás és újabb kivezénylés alól fel kell menteni és nekik az esetleg még esedékes és a szolgálatba beszámítható pihenőn kívül még annyi szabad időt kell adni, amennyi a tisztogatásra, átöltözésre és étkezésre szükséges.

39. §. Ellenőrzések.

290. A szolgálatban álló járőröknek (csendőröknek) ellenőrzés alatt kell állaniok. Az ellenőrzés célja az, hogy az ellenőrző a járőrök állapotáról és arról, hogy a szolgálatot szabályszerűen teljesítik-e, meggyőződést szerezzen. Ellenőrzések teljesítésére elsősorban az őrsparancsnok hivatott. 9 főnél nagyobb tényleges létszámmal bíró őrsökön az ellenőrzést az őrsparancsnok és — az ő rendelkezései szerint — a helyettese is teljesíti. 9 főnyi vagy még kisebb tényleges létszámmal bíró őrsökön az őrsparancsnokhelyettes ellenőrzést rendszerint csak az őrsparancsnok távolléte vagy akadályoztatása esetében, továbbá akkor teljesít, ha több járőrnek ellenőrzése ugyanabban az időben válnék szükségessé és őt az őrsparancsnok ellenőrzés teljesítésére utasítja. Az őrsparancsnok irodai elfoglaltsága vagy oktatással való foglalkozása egymagában nem szolgálhat indokul arra, hogy az ellenőrzéseket vagy azok egy részét ott, ahol azt a jelen utasítás kifejezetten meg nem engedi, helyettesével végeztesse.

291. Az, hogy az ellenőrzés havonta, vagy ugyanabban a szolgálatban hányszor, mikor teljesíttessék, a vi-

szonyoktól, főleg pedig a legénység megbízhatóságától függ. Mégis általános elvül szolgáljon, hogy rendes viszonyok között 9 főnyi tényleges létszámig havonta legalább 4, 10—15 főnyi tényleges létszámig legalább 6, és 15 főnyi tényleges létszámon felül legalább 8 külső ellenőrzést kell teljesíteni, melyek fele nappali, fele pedig éjjeli ellenőrzés legyen. Tényleges létszámnak a hó első napján szolgálatot teljesítők számát kell tekinteni.

A takarodótól ébresztőig teljesített ellenőrzés mindig éjjeli ellenőrzésnek számít. A helyi ellenőrzések száma az őrsparancsnok belátására van bízva, ott azonban, ahol állandó járőrök teljesítenek szolgálatot, ezeket havonta legalább tízszer kell ellenőrizni.

Kevésbé megbízható legénységet gyakrabban kell ellenőrizni.

Egy járőrt ugyanabban a szolgálatban több ízben is lehet ellenőrizni.

Nemcsak a rendes szolgálati járőröket, hanem minden más járőrt is ellenőrizni kell.

292. Ezenkívül minden csendőrségi előljáró és feljebbvaló jogosult minden csendőrt vagy járőrt, ha velük találkozik, mind a szolgálatteljesítés, mind az öltözködés és magatartás tekintetében bárhol és bármikor ellenőrizni. Az esetleg észlelt szabálytalanságokat — amennyiben saját hatáskörében azonnal nem intézkedhetik — az illetékes szárnyparancsnokságnak bejelenti, illetőleg ezzel közli.

Nyilvánvaló szabálytalanság vagy kihágás esetében minden előljáró és feljebbvaló köteles az illető járőrrel vagy csendőrrel szemben fellépni és a szabálytalanságot vagy kihágást megszüntetni.

293. Az ellenőrzések meglepők legyenek, az ellenőrző az ellenőrzéseket a nap szakára és az időjárásra való tekintet nélkül teljesítse és úgy induljon szolgálatba, hogy érkezését az ellenőrzendő járőr előre ne tudhassa. Azt, hogy hol, vagy egy-egy községben vagy tereptárgynál, évenként vagy havonként hány ellenőrzést kell teljesíteni, nem lehet előírni. Az őrsparancsnok azonban az örskörlet legtávolabb fekvő és legnehezebben megközelíthető tereptárgyainál való ellenőrzéseket se ha-

nyagolja el és ott, ahol nyilvános mulatóhelyek látogatására vagy szeszes ital élvezetére különös alkalom nyílik, az ellenőrzésben fokozott éberséget tanúsítson.

Ezenkívül kötelessége az őrsparancsnoknak mindennemű szolgálata alkalmával, sőt szolgálaton kívül is alárendeltjeinek magatartása és a szolgálat mikénti teljesítése iránt tapintatosan érdeklődni. E célból köteles legalább havonként egyszer valamely járőr elindulása után vagy szolgálatból való bevonulása után ugyanazoknak a tereptárgyaknak leportyázása végett szolgálatba indulni (utánportyázás). Ha azonban utánportyázás közben a járőrrel találkozónék, az ellenőrzés fogatosítása után bevonulni köteles. Az utánportyázás az ellenőrzések előírt számába beszámít.

294. Az ellenőrzés megtörténtét a hely és idő megjelölésével, valamint az ellenőrző aláírásával a járőr szolgálati lapján a helyszínen kell igazolni. Ha ez bármi okból (eső, hideg idő stb. miatt) nem volt lehetséges, akkor meg van engedve, hogy az ellenőrző az ellenőrzés utólagos bejegyzését a járőrvezetőnek elrendelje, ezt a bejegyzést azonban a járőr bevonulása után az ellenőrzőnek aláírásával hitelesítenie kell.

Az őrsparancsnoknak, az ő távolléte esetében pedig helyettesének, — ha a szolgálat hátránya nélkül lehetséges — meg van engedve, hogy az otthon maradt legénység ellenőrzése végett szolgálatból az előírt idő előtt is bármikor bevonuljon.

VII. Szolgálati jogok és azok gyakorlása.

40. §. A szolgálatban álló csendőr jogai általában.

295. A szolgálatban álló vagy szolgálati minőségben fellépő csendőr ugyanazokkal a törvényes jogokkal van felruházva, amelyekkel minden katonai őr bír és ezenkívül a törvénynek a polgári hatósági közegekre kiterjedő külön oltalmában is részesül. Ez alatt azt kell érteni, hogy a szolgálatban álló csendőrnek szóbeli megsértését, mindennemű megfenyegetését, megtámadását vagy bántalmazását s végül a vele szemben kifejtett ellenszegülést, az érvényben álló katonai törvények „katonai őr” ellen, a polgári törvények pedig „hatósági közeg” ellen elkövetett bűncselekménynek minősítik és mint ilyet büntetik.

A szolgálatban álló csendőrnek — indokolt esetben — joga van bárkivel szemben szolgálati minőségben fellépni; felhívásának ilyenkor mindenki különbség és kivétel nélkül, legyen az illető akár katona, akár polgári egyén, utólagos panaszlási jogának fenntartása mellett, engedelmeskedni köteles.

296. A szolgálatban álló vagy szolgálati minőségben fellépő csendőrnek joga van általában a következő szolgálati ténykedéseket végezni:

1. Figyelmeztetés.
2. Igazoltatás.
3. Kikérdezés.
4. Feljelentés.
5. Elővezetés.
6. Elfogás.
7. Házkutatás és személymotosás.
8. Tárgyak őrizetbe vétele.
9. Megbilincselés.

10. Kényszerítő eszközök alkalmazása.

11. Fegyverhasználat.

297. Ezenkívül joga van a szolgálatban álló csendőrnek:

a) Személyeket és helyiségeket a szolgálat érdekében megfigyelni.

b) Helyszíni szemlét tartani.

c) A nyomozás színhelyén levőknek az onnan való távozást megtiltani vagy őket egy általa kijelölt helyen való tartózkodásra utasítani.

d) Az ő hatáskörébe eső mindazokat az intézkedéseket megtenni, amelyek a büntetendő cselekmény nyomainak épségbentartására alkalmasak, továbbá amelyek a bűnjeleknek és bizonyító adatoknak megszerzésére és biztosítására, a tettesek vagy részesek megszőkésének megakadályozására, általában a bűncselekmény kiderítésének biztosítására szolgálhatnak.

e) Közveszély vagy segélykiáltás esetében bármelyik magánháza bármikor behatolni.

f) Sürgős esetben üldözés céljából, továbbá közveszély vagy sürgős és fontos nyomozás alkalmával a helyszínnek gyors elérhetése végett a kincstár költségén szállító eszközt felfogadni.

g) Állami és magántávbeszélőt, távirdát, sürgős szolgálati utazásoknál pedig mind a személy-, mind a gyors- és tehervonatokat is igénybe venni.

h) Honvédparancsnokságoknak, közrendészeti szerveknek és polgári őrtestületeknek, nemkülönben a községi előljáróságoknak támogatását igénybe venni.

i) Közigazgatási (állami rendőrségi) hatósági intézkedést igénylő ügyekben — ha a késedelem veszéllyel jár — már a hatósági intézkedések megtétele előtt is megtenni mindazt, ami a veszély vagy kár elhárítására, illetőleg csökkentésére szükséges.

Az a), e) és h) pontok alatt említett jogokat a csendőr szolgálaton kívül is gyakorolhatja, ha azt a szolgálat érdeke megköveteli.

Amennyiben a 296-ik és a jelen pontban felsorolt jogok valamelyikének gyakorlását az utasítás kötelezően elrendeli, annak elmulasztása ép úgy, mint az e jogokkal való visszaélés, megtorlást von maga után.

298. A csendőr által semmi körülmények között meg nem tehető intézkedések a következők:

- a) bírói és szakértői szemle;
- b) tanuk jegyzőkönyvi kihallgatása és megesketeése;
- c) tanuknak vagy szakértőknek vallomásra, illetőleg tanuskodásra kényszerítése;
- d) őrizetbe veendő tárgy kiadására kényszerítés;
- e) posta-, vagy táviróhivatalban, továbbá szállító és fuvarozó intézeteknél levő levelek, táviratok és egyéb küldemények visszatartása, őrizetbe vétele, vagy már lefoglalt ilyen küldemények átvétele;
- f) másnak szóló zárt levelek és lefoglalt postai küldemények felbontása.

299. Ha a csendőr olyan intézkedések megtételét tartja szükségesnek, amelyeknek megtételére joga nincs, erről az őrsparancsnokságnak, késedelmet nem tűró esetekben pedig közvetlenül az ügyészségnek vagy a legközelebbi járásbírósnak, illetőleg főszolgabírónak tetyen jelentést.

Ha a teljesítendő nyomozó cselekmény olyan sürgős, hogy azt még a kir. ügyészség vagy a legközelebbi kir. járásbírósnak (főszolgabíró) intézkedéséig sem lehet elhalasztani, nevezetesen, ha a sértettnek, tanunak vagy terheltnek jegyzőkönyvi kihallgatása, lefoglalásnak, házkutatásnak, személymotoszásnak vagy előzetes letartóztatásnak a rendőrhatalóság által való végrehajtása halaszthatatlanul szükséges, akkor a csendőr annak fogantatosítására a községi előljáróságot, mint rendőri hatóságot kérje fel.

41. §. Szolgálati fellépés módja.

300. Szolgálati fellépésre a csendőr akkor jogosult, amikor szolgálattételre ki van vezényelve és szabályszerűen fel van fegyverkezve.

Sürgős esetekben azonban, amikor a késedelem veszéllyel jár és azonnali fellépése eredményre nyújt kilátást, a csendőr saját kezdeményezéséből akkor is jogosult, sőt köteles fellépni, ha nincsen szolgálatban és csak karddal van ellátva.

A csendőr fegyvere becsületét minden körülmények között tartsa szem előtt. Ha tehát a helyzetet megfontolva azt látja, hogy egyedül nem érhet célt, akkor a csendőrlaktanyából vagy más közbiztonsági szervektől, a honvédségtől, avagy a község előljáróságától kérjen segílyt. Ha segítséget nem várhat, kötelességének hű teljesítése alól még akkor sem szabad magát a saját biztonsága érdekében kivonnia, ha csak egyedül van is.

301. Szolgálati fellépéseknél és általában minden szolgálati ténykedésnél feltűnést, fölösleges vitatkozást, kiabálást, lármát vagy a nem okvetlenül szükséges erőszakot mellőzni kell és arra kell törekedni, hogy ilyenkor a járőr körül esődület ne támadjon.

A csendőr felszólításának nem engedelmeskedő egyének előtt nyomatékosabb rendszabályok alkalmazását is kilátásba lehet helyezni.

A csendőrt egyenruhája igazolja, tehát szolgálati fellépése előtt magát külön igazolni nem köteles. Miután azonban a csendőr ténykedése ellen mindenkinek jogában áll panaszt emelni, a szolgálati ténykedés befejezése után köteles az igazolványát kívánatra felmutatni és megengedni, hogy az igazolást kérő egyén a csendőr nevét és beosztását feljegyezze.

Szolgálati fellépés vagy megtámadtatás esetében a csendőrnek határozott és bátor magatartást kell tanúsítania. Különösen vigyázzon arra, hogy le ne fegyverezék, mert a lefegyverzés a csendőr legnagyobb szégyene.

Gyáva magatartás miatt a csendőrt az eset körülményeihez képest a honvéd bíróság vonja felelősségre.

302. Ha a csendőr valakivel szembenszolgálati minőségben fellép, puskáját vegye „súlyba“, járőrtársa pedig attól az egyéntől, akivel szemben a járőr fellépett — szintén „súlyba“ vett puskával — egy-két lépésnyire oldalt álljon fel, hogy annak minden mozdulatát megfigyelhesse és járőrvezetőjét támadás ellen azonnal megvédelmezhesse.

Ha a csendőr fellépésének különös nyomatékot akar adni, akkor fellépését „a törvény nevében“ szavak

előzzék meg. Ha az, aki ellen el kell járnia, magyarul nem tud, lehetőség szerint ezeket a szavakat az illető által is ismert nyelven meg kell ismételnie. Olyan esetekben, amikor ezt az utasítás kifejezetten előírja, vagy ha különös elővigyázat szükséges — főként ha a csendőr egyedül van — a puskát hozza lökés helyzetbe, a pisztolyt ragadja meg, vagy ennek hiányában rántson kardot, hogy minden ellenállást lehetően megelőzzön, a személye ellen intézett váratlan támadás esetére pedig a fegyverhasználatra minden pillanatban készen álljon. Ezért a csendőr, ugyanakkor, amikor puskáját lövésre kész helyzetbe veszi, egy töltényt is adjon fel, a zárócsapót azonban fordítsa jobbra.

A csendőr azt, akivel szemben szolgálati minőségben fellép, kísérje szakadatlan figyelemmel és — különösen ha egyedül van — ne engedje, hogy az illető bármi ürügy alatt 3 lépésnél közelebb jöjjön hozzá. Ha lehetséges, a csendőr anélkül, hogy félelmet mutatna, úgy álljon fel, hogy háta fedezve legyen.

303. A veszélyes gonosztevőket a járőrvezető mindenkor lövésre kész helyzetbe vett puskával kezei felemelésére szólítsa fel és oldalról olyan ívben közelítse meg, hogy megtámadtatása esetében járőrtársa őt puskájával megvédhesse.

Felfegyverzett gonosztevőket célbavett puskával megállásra és fegyverüknek a földre fektetésére kell felszólítani. A fegyver letétele után a gonosztevőt hívja fel, hogy felemelt kezekkel jöjjön előre s ha a gonosztevő a fegyverétől eltávolodott, a járőrtársa azt vegye magához.

Több veszélyes gonosztevővel szemben való fellépésnél a járőrvezető azt is elrendelheti nekik, hogy a járőrnek hátat fordítva a földre feküdjenek.

304. Olyan ittas egyénekekkel szemben, akik büntetést vagy vétséget nem követtek el, csak akkor szabad fellépni, ha a fellépés mellőzése által veszély, vagy érzékeny kár következhetnék be. Ily egyéneket, ha közbotrányt okoznak, igyekezni kell mások által lecsillapíttatni és a közönség szeme elől eltávolíttatni s csak ha ez nem lehetséges, kell velük szemben — ittas állapotukat figyelembe véve — fellépni.

305. Elmebetegekkel szemben csak akkor kell fellépni, ha ők a csendőr vagy más személyek életét, testi épségét vagy vagyonát közvetlenül veszélyeztetik.

42. §. Figyelmeztetés.

306. A figyelmeztetés az a szóbeli útbaigazítás vagy rendelkezés, amellyel a csendőr tiltott cselekmények vagy mulasztások elkövetését, folytatását vagy ismétlését megakadályozni törekszik. Ha a figyelmeztetéssel célt ért, feljelentést csak akkor tesz, ha a figyelmeztetett egyén a szándékolt büntetendő cselekményt már befejezte vagy ha a törvény szerint büntetendő kísérletet követett el.

A figyelmeztetés, ha célja csak oktató felvilágosítás vagy útbaigazítás, — nyugodt, jóindulatú hangon történjék. Ha azonban a csendőr ezt azért alkalmazza, hogy valamely büntetendő cselekmény folytatását vagy ismétlését megakadályozza vagy ellenszegülést szüntessen meg, végül, ha a megelőző enyhébb figyelmeztetésnek fogamatja nem volt, a figyelmeztetés „a törvény nevében“ szavak előrebocsátásával parancsoló hangon történjék. Szükség esetében nyomatékosabb rendszabályokat (elfogás stb.) is kilátásba lehet helyezni.

43. §. Igazoltatás.

307. A csendőr jogosult bárkit, akit személyesen nem ismer, személyazonosságának igazolására felszólítani, ha kilétének megállapítása, akár az illető egyén személyének gyanús volta, akár más körülmények, nevezetesen büntetendő cselekmények gyanúja miatt szükséges.

308. A személyazonosság igazolására elfogadhatók köz- vagy magánokiratok, személyazonossági igazolványok, vagy olyan iratok, amelyekből az igazoltatott egyén kiléte kétséget kizáró módon megállapítható, végül hatósági személyek vagy a járőr által ismert megbízható magánegyének szóbeli igazolása.

Ha az igazoltatott egyén által aláírt okmányok valódiságának megállapítása végett szükséges, az illetőt nevének leírására is fel lehet szólítani.

Egyáltalában a csendőr az okmányokat a legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel vizsgálja át, nehogy más nevére szóló vagy hamis igazolvánnyal megtévesszék.

Az igazoltatás valamely harmadik személy kérelmére is teljesíthető, ha az illető ezt a kérelmét elfogadható módon meg tudja indokolni és az előadottak alapján a csendőr azt maga is szükségesnek látja.

Azokat az egyéneket, akik magukat igazolni nem tudják, vagy nem akarják, igazoltatásuk végett a legközelebbi községi előljáráshoz, illetőleg oda, ahol igazoltatásuk lehetséges, elő kell vezetni.

Gyanús egyének igazoltatása alkalmával a csendőr különös gonddal járjon el és az igazolást csak akkor fogadja el, ha ezáltal az illető egyén kilétét minden kétséget kizáró módon megállapította. Ilyen megállapítások céljából — szükség esetében — távbeszélőn vagy távirattal az illetőnek lakóhelye szerint illetékes csendőr őrsparancsnoksághoz, állami rendőrségi hatósághoz vagy pedig az Országos Bünyügyi Nyilvántartó Hivatalhoz kell fordulni; az utóbbi helyre az igazolandó egyén újjlenyomatát is meg kell küldeni.

44. §. Elővezetés.

309. Az „elővezetés“ az az eljárás, amikor a csendőr valakit a jelen §-ban előírt esetekben akár saját kezdeményezéséből, akár az illetékes bíróság (hatóság) felhívása (megkeresése) folytán őrizetbe vesz abból a célból, hogy őrsparancsnoksága vagy az illetékes bíróság (hatóság) elé állítsa, vagy pedig személyazonosságának megállapítása végett oda kísérje, ahol az megtörténhetik.

Az elővezetést mindig az őrizetbevételnek kell megelőznie, ami abból áll, hogy a csendőr az elővezetendő egyének tudomására adja, hogy mi okból vette őrizetbe, továbbá, hogy mindaddig, míg az őrizetbevételt

meg nem szüntetik, a csendőr rendelkezéseinek eleget tenni köteles.

310. A csendőr elővezetni köteles azt:

a) akit az illetékes bíróság vagy hatóság kifejezetten elővezetni rendel;

b) aki a csendőr előtt gyanússá válik s felszólítására magát igazolni nem tudja vagy az igazolást megtagadja;

c) akinek igazoltatása alkalmával személyazonossága vagy igazolványának hitelessége iránt alapos kétség merül fel;

d) akinél olyan tárgyak vannak, amelyeknek törvényszerű bírhatása vagy használata iránt alapos kétség forog fenn;

e) akit éjnek idején gyanús körülmények között gyanús eszközök birtokában talál;

f) aki mint külföldi, jelentkezési kötelezettségének eleget nem tett vagy az ország területén engedély nélkül tartózkodik.

45. §. Elfogás.

311. Elfogás az a ténykedés, amellyel a csendőr valakit az illetékes bíróság vagy hatóság felhívására (megkeresésére), avagy saját kezdeményezéséből is személyes szabadságában korlátoz, abból a célból, hogy az illetőnek az illetékes bíróság vagy hatóság elé állítását biztosítsa.

312. A csendőr elfogni köteles:

A) *Büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség elkövetése, illetőleg annak nyomatékos gyanúja esetében azt:*

1. aki olyan büntettet követett el, amelyre a törvény halálbüntetést, életfogytig tartó vagy öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést rendel;

2. akit tetten kapnak, vétség esetében azonban csak akkor, ha kilétét megállapítani nem lehet;

3. aki a bünyvádi eljárást valakinek hamis vallomásra bírása, a büntett nyomainak vagy a bünjeleknek

megsemmisítése, megváltoztatása vagy elrejtése által meghiusítani törekszik;

4. aki előzően elkövetett büntett miatt bűnvádi eljárás alatt áll;

5. aki ellen bizonyíték forog fenn, hogy a megkísérelt büntettet vagy vétséget végre akarja hajtani vagy aki azzal fenyegetődzik, hogy újabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni;

6. aki rovott előéletű vagy rendőri felügyelet alatt áll;

7. aki megszökött, elrejtőzött vagy szökésre előkészületet tett.

B) *Bármely büntetendő cselekmény (büntett, vétség, kihágás) elkövetése, illetőleg annak nyomatékos gyanúja* esetében azt:*

8. akinek megszökésétől azért, mert állandó tartózkodási helye és rendes foglalkozása nincs, alaposan lehet tartani;

9. aki nem magyar honos és alaposan kell tartani attól, hogy szabadlábbon hagyása esetében a hatóság idézésére nem fog megjelenni;

10. aki magát igazolni nem tudja vagy az igazolást megtagadja;

11. aki olyan természetű büntetendő cselekményt követ el, amellyel közbotrányt okoz és azt csak a tettes elfogásával lehet megszüntetni;

12. aki a büntetendő cselekményt a csendőr figyelmeztetése ellenére is folytatja.

C) *A következő kihágások esetében azt:*

13. aki házalási engedély nélkül házal, vagy a házalási szabály rendelkezéseit áthágja;

14. aki tiltott mesterséggel vagy tiltott játékkal foglalkozik;

15. aki mint mutatványos vagy utcai zenész működik anélkül, hogy erre engedélye volna, vagy, aki az engedélyt áthágja;

* Nyomatékos gyanú rendszerint a nyomozás folyamán szokott csak kialakulni.

16. aki hamis vagy gyanús igazolvánnyal vagy útlevéllel van ellátva, aki a hatóság félrevezetése végett álnevet használ, hamis körülményeket ad elő vagy ugyanabból a célból álruhában vagy másként átalakulva jelenik meg;

17. aki jogosulatlanul katonai vagy közhivatalnoki egyenruhát visel.

D) *Végül el kell fogni azt:*

18. aki ellen a bíróság vagy a rendőri hatóság előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot rendelt el, vagy aki ellen nyomozó levél vagy elfogató parancs van kibocsátva;

19. akit feltételes szabadságra bocsátottak, ha a rá vonatkozó rendelkezést vagy tilalmat megszegte;

20. aki jogerős ítélettel ki van utasítva vagy ki van tiltva, illetőleg, akit a bíróság vagy a rendőri hatóság valamely helyen való tartózkodásra utasított, vagy valamely helyen való tartózkodástól eltiltott és ezt a rendelkezést, illetőleg tilalmat megszegi;

21. aki ellen bűnvádi eljárás van folyamatban, vagy akit büntett vagy vétség elkövetésével nyomatékosan gyanúsítanak és a kivándorlásra előkészületeket tesz;

22. aki valamely letartóztatási helyről, illetőleg a hatóság vagy a csendőrség őrizetéből megszökött;

23. aki gyanús körülmények között a közbiztonságra veszélyesnek látszik: pl. közveszélyes munkakerülő, engedély nélkül kolduló, kóborcigány stb.;

24. aki a szolgálatot teljesítő csendőrt megtámadta vagy veszélyesen fenyegette, durván szidalmazza vagy lealázó módon sértegeti;

25. aki az elővezetésnek ellenszegül, az öt elővezető csendőr rendelkezéseit nem teljesíti vagy szökési kísérletet tesz.

313. Tettenkapás alatt értjük azt:

a) ha valaki a tettet vagy a részt a bűncselekményen rajta éri;

b) ha a csendőr vagy más valaki mint szemtanu vagy szemtanu által figyelmeztetve a tettet vagy részt azonnal a bűncselekmény elkövetése után elfogta vagy üzőbe vette.

46. §. Elővezetésre és elfogásra vonatkozó különös szabályok.

314. Az elővezetést az elővezetendő egyén kímélésével és mindannak mellőzésével kell foganatosítani, ami az illető egyén előállításának biztosítására nem okvetlenül szükséges. Az elővezetendő egyénnek őrizetbe vételét a „törvény nevében“ szavakkal kell foganatosítani.

Az elővezetés kijelentését lehetően az elővezetendő által értett nyelven is ismételni kell.

„Elfogás“ és „elővezetés“ között szigorú megkülönböztetést kell tenni. Az elővezetendőt nem szabad megbilincselni, megszökése esetében nem szabad ellene fegyvert használni. Általában személyes szabadságát nem szabad korlátozni, hacsak az a cél elérése szempontjából nem okvetlenül szükséges. A kellő elővigyázat azonban elővezetések alkalmával sem szabad szem elől téveszteni.

Ha az elővezetés alatt a jelen utasítás 312. pont 25. alpontjában felsorolt vagy olyan körülmények következnek be, amelyek az elfogást indokolttá teszik, az elővezetett egyént el kell fogni és vele azontúl mint elfogottal kell bánni.

315. Az elfogást a következő szavak használatával kell foganatosítani: „A törvény nevében foglyom“. E szavakat, ha az elfogandó magyarul nem ért, a csendőr lehetően az illető által értett nyelven is ismételje meg.

Az elfogott egyént előállításának biztosítása vagy megszökésének megakadályozása céljából személyes szabadságában a szükséges mértékig korlátozni kell.

Elővezetésnél és elfogásnál a személyazonosság megállapítására különös gondot kell fordítani.

Az elővezetés vagy elfogás kijelentése alkalmával az illető egyénnek mindig tudtára kell adni, hogy miért lett őrizetbe véve vagy elfogva s ugyanekkor utasítani kell arra is, hogy milyen magatartást tanúsítson. Ha a csendőr szükségesnek látja, szigorúbb rendszabályok alkalmazását is kilátásba helyezheti.

316. Ha valakinek elfogása vagy elővezetése végett a csendőrséghez magánosoktól vagy olyan hivata-

loktól érkezik írásbeli vagy szóbeli megkeresés, akik, illetőleg amelyek ilyen megkeresésre nincsenek feljogosítva, az ilyen megkeresést csak magánosoktól jövő feljelentésnek kell tekinteni.

Ha valamely bűncselekmény elkövetésével gyanúsított egyént magánszemély vagy községi előjáróság ad át a csendőrnek, az utóbbi köteles megállapítani, hogy az átadott elfogására vagy elővezetésére indok van-e. Ha igen, akkor azt foganatosítja, ellenkező esetben az illetőt szabadon bocsátja és ha az átadás nem az örsön történt, erről az örsparancsnoknak jelentést tesz.

Ha az átvett egyénen külső erőszak nyomai látszanak, vagy az ellene elkövetett ilyen sérelmek miatt panaszkodik, erről két bizalmi egyén jelenlétében meg kell győződni és az átvevő bíróságnak vagy hatóságnak jelentést kell tenni.

317. Ha közhivatalban vagy közszolgálatban álló, avagy magánvállalatnál alkalmazott olyan egyént kell elfogni vagy elővezetni, akinek rögtöni helyettesítése a közbiztonság vagy más közérdek szempontjából szükséges, az illetőnek közvetlen főnökét a szükséges helyettesítés céljából még az elfogás vagy elővezetés foganatosítása előtt értesíteni kell és a helyettesítés megtörténteig csak a megszökés meggátlására szükséges intézkedéseket kell megtenni. Ilyenek lehetnek: vasúti, gőzhajó-, bányá-, huta-, hengermű-, gőzgép- vagy gyárüzemi alkalmazottak vagy munkások; állami vagy községi, egészségügyi, köz- vagy magánnerdzseti szolgálatban állók.

Ha a főnök előzetes értesítése a késedelemből származható veszély miatt meg nem történhetik, a csendőr az őrizetbe vételt ugyan azonnal foganatosítja, de erről egyúttal az illetőnek főnökét is rögtön értesíteni köteles. Ha az elfogottnak vagy elővezetendőnek szolgálati helyéről való elvezetése a közérdek vagy közbiztonság veszélyeztetésével járna (pl. egy pályaörnél), akkor elfogásával vagy elővezetésével addig kell várni, míg helyettesítése iránt intézkedés történik.

Állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló vagy az egyházi rendhez tartozó egyén, továbbá vasúti, gőzhajózási, bányavállalati alkalmazott

elfogása esetében az illető feljebbvaló hatóságát, végül ügyvéd vagy közjegyző elfogása esetében az ő fegyelmi hatóságát (ügyvédi, illetőleg közjegyzői kamarát) az elfogással egyidejűen azonnal értesíteni kell.

318. A csendőr az elővezetés vagy elfogás kijelentése után az elfogott ruháit és egyéb tárgyait mindig, az elővezetettét pedig, ha szükségesnek látszik, vizsgálja át és minden olyan eszközt vagy tárgyat, amely támadásra, öngyilkosság elkövetésére, szökés véghezvitelére vagy megkönnyítésére alkalmas, lehetően bizalmi egyének jelenlétében vegyen el. Ilyen tárgyak lehetnek: fegyverek, fegyverül használható eszközök, szerszámok, pénz, értéktárgyak, személyazonossági s egyéb igazoló iratok stb. Ha az elővezetendő vagy elfogandó egyén büntetett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétséggel van nyomatékosan gyanúsítva, tőle a bűnjelként tekintetbe jövő, továbbá a gyanús eredetű tárgyakat is el kell venni. Mindezekről a tárgyakról, mihelyt lehetséges, külön jegyzéket kell készíteni s ezt az elfogottal vagy elővezetettel és ha bizalmi egyének is voltak jelen, ezekkel is alá kell iratni. Az elvett tárgyakat az elfogottal, illetőleg az elővezetettel együtt kell az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak átadni.

319. Az elővezetett és elfogott egyéneket rendszerint az őrsparancsnoksághoz, illetőleg, ha az elővezetés vagy elfogás felhívásra történt, a felhívó vagy a felhívásban megjelölt bírósághoz vagy hatósághoz kell kísélni.

320. A csendőr az általa őrizetbe vett vagy elfogott egyént saját kezdeményezéséből csak abban az esetben bocsáthatja szabadon:

1. ha kétséget kizáróan kiderül, hogy a felhívás folytán elfogott vagy elővezetett egyén a felhívásban megjelölt egyénnel nem azonos;

2. ha az, akit csupán személyazonosságának megállapítása végett vezetett elő, személyazonosságát igazolta;

3. ha kétséget kizáróan megállapítást nyer, hogy a saját kezdeményezéséből elővezetett egyén további őrizetbentartására ok nincsen.

Mindezekben az esetekben a szabadonbocsátásról és annak okairól bevonulás után az őrsparancsnokságnak jelentést kell tenni.

Az őrsparancsnok a hozzá bekisért, elfogott vagy elővezetett egyént szabadon bocsátani köteles:

a) ha az elfogás vagy elővezetés oka már megszűnt;

b) ha kiderül, hogy a csendőr a bekisért egyént kellő indok nélkül fogta el vagy vezette elő.

Az a) és b) alatti esetekben a szabadonbocsátást és annak okát az illetékes bírósághoz vagy hatósághoz tett jelentésben mindig meg kell említeni. Ha feljelentésre ok nincsen, az elfogás és szabadonbocsátás időpontját és indokait a főszolgabírónak (állami rendőrségi hatóságnak) be kell jelenteni.

Ha a csendőrt valakinek pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztésbüntetés végrehajtása céljából való elővezetésére hívják fel vagy keresik meg, az elővezetés foganatosítását mellőzi abban az esetben, ha az elővezetendő okmánnyal igazolja, hogy a pénzbüntetést már lefizette, vagy pedig a reá kiszabott pénzbüntetést az ő jelenlétében a községi előljárásnál lefizeti, illetőleg a felhívó vagy megkereső bíróság vagy hatóság címére postán feladja. Az előbbi esetben a pénzbüntetés lefizetését, utóbbi esetben pedig a postai feladóvevényt kiállító hivatal, a vevény keltét és számát kell a megkereső vagy felhívó hatóságnak bejelenteni.

321. Ha az az egyén, akit a csendőrnek el kell fognia vagy elő kell vezetnie, annyira beteg, hogy nem szállítható, vagy más, az elfogást vagy elővezetést akadályozó és el nem hárítható körülmények merülnek fel, a csendőr a községi előljárátság útján gondoskodik arról, hogy az elfogandó vagy elővezetendő beteget kellőképpen őrizték és bevonulásakor erről az őrsparancsnokságnak tegyen jelentést.

Ha azonban az elfogandó beteg egyén veszélyes gonosztevő vagy gyanú merül fel arra, hogy a betegséget színleli, a csendőr a közvetlen őrizet céljából mellette marad és erről az őrsparancsnokságnak távirat, távbeszélő vagy küldőne útján jelentést tesz. Az őrsparancsnok a jelentést a hatóságnak továbbítja és szükség esetében a csendőr felváltása iránt intézkedik.

322. Az elfogott vagy elővezetendő egyént az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak mielőbb át kell adni és az elfogástól (örizetbevételtől) számított 24 órán túl a csendőrség őrizetében tartani nem szabad. Ha az ezen időn belül való átadást elháríthatatlan akadályok (súlyos betegség, forgalmi zavar, nagy távolság stb.) gátolnák, a késedelmes átadás okát a jelentésben, illetőleg a tényvázlatban jelteni kell. Ha pedig az illető egyénre a nyomozás továbbfolytatása céljából az átadás után is szükség volna, akkor őt az illetékes bíróságtól (ügyészségtől) kell kikérni.

Az elfogott vagy elővezetett egyének átadására, átvételére, örkiséretére és őrzésére vonatkozó szabályokat a jelen utasítás 95. §-a tartalmazza.

47. §. A bilincs alkalmazása.

323. A bilincselés elővigyázati vagy kényszerintézkedés, amely abból áll, hogy a járőr az elfogott egyén kezeit bilincslánccal vagy ennek hiányában más alkalmas eszközzel összekötözi.

A bilincset a járőr vagy az őrsparancsnok csak elfogott egyén ellen és csak akkor alkalmazhatja:

a) ha ellentállását másképp meg nem törheti, illetőleg rakoncátlan magaviseletét másképp meg nem fékezheti;

b) ha a csendőr ellen erőszakos támadást intézett, vagy ilyenekkel veszélyesen fenyegetődött;

c) ha szökésétől vagy kiszabadításától lehet tartani;

d) ha feldúlt lelkiállapota miatt saját magának vagy másnak biztonságára veszélyes lehet.

Meg lehet bilincselni végül a kóborcigányokat, továbbá a csendőrség őrizetére bízott azokat az egyéneket, akiket a hatóság különösen veszélyeseknek nyilvánított vagy akik mint ilyenek ismeretesek.

Nők, aggok és fiatalok megbilincselését lehetően kerülni kell.

324. A bilincs alkalmazási módja a következő:

Egy ember megbilincselésénél a csendőr balkarjára akasztott puskáját testéhez szorítja. Balkezének

hüvelykújjára a bilincslánc első karikáját ráakasztja s a láncot a két karika között markába fogja. Ezután jobbkezevel a láncszemeket lesimítja és a láncot akképen fogja meg, hogy annak jobb vége jobb tenyerén fekdjék.

Ezután a bilincset a megbilincselendő előre nyújtott jobbkezének csuklójára teszi és a láncot a második karikán akképen húzza át, hogy a második karika a hüvelykújj irányába essék. A lánc áthúzásakor annak végei a jobb- és balkézben helyet cserélnek.

A megbilincselendőnek balkezét ezután a jobbkez csuklójára keresztbefektetve, a láncot az első karikán átfűzi és annyira meghúzza, hogy a kézfejeket a lánc-hurkokból ne lehessen kihúzni.

Ezek után a lakatot a megfelelő láncszembe és az első karikába akasztja és bezárja.

Az ilyen módon végzett bilincselés után a lakat a kézcsuklók fölött van.

Két embernek egymáshoz való bilincselésénél hasonló eljárást kell követni azzal az eltéréssel, hogy a megbilincselendők közül az erősebbnek jobbkezehez a gyengébbnek balkezét akképen kell hozzáfűzni, hogy az összebilincselte kezek egymást kézfejükkel érintsék és a bilincs második karikája a kézfejek között laposan fekdjék.

Három megbilincseltnak vagy *két megbilincselte párnak* összefűzésénél akként járunk el, hogy a fűzőláncot az első pár bilincsláncának második karikáján áthúzzuk, végső láncszemét pedig a harmadik egyén, illetőleg a második pár bilincsláncának második karikájához lakatoljuk. A fűzőláncnak a kézibilincs második karikáján való átcsúsztatását a fűzőlánc végén levő karika akadályozza meg.

Rakoncátlan vagy engedetlen egyén jobbkezét el kell kapni és ellenállását a második karikába befűzött bilincsláncnak a jobbkezre való hurkolásával kell megfékezni.

325. A bilincsnek olyan módon való alkalmazása, amely a megbilincseltnak fölösleges fájdalmat vagy éppen sérülést okoz, nevezetesen a bilincsláncnak a szükséges mértéken túl való megszorítása tilos. Hideg-

ben a megbilincselte kezét lehetősen be kell takarni, hogy meg ne fagyjon.

A bilincs alkalmazását, illetőleg levételét a járőrvezető rendeli el és a járőrtárs foganatosítja. Bilincselés közben a járőrvezető lövésre kész helyzetbe vett puskával oldalt úgy áll fel, hogy járőrtársát támadás ellen biztosíthassa és a megbilincselendő ellenállását megfékezhesse.

326. A járőrvezető a bilincselés helyes keresztülviteléről utólag mindig meggyőződnie köteles. Egyedül szolgálatban álló csendőr rendszerint csak akkor bilincseljen, ha községi közegek vagy megbízható egyének segítségét igénybe veheti. Ha segítség egyáltalában nem áll rendelkezésre és a bilincs alkalmazását elhalasztani nem lehet, akkor mindig a hátratett kezeket kell megbilincselni.

Ha szükséges, a kezeket akkor is hátra lehet bilincselni, ha a járőr 2 tagból áll vagy az egyedül szolgálót teljesítő csendőr segítséget kapott.

A fogolyörzés alatt a foglyot valamely erre alkalmas tárgyhöz is oda lehet láncolni, de csak olyan módon, hogy az ülésben, fekvésben vagy alvásban gátolva ne legyen.

Lovas járőr a szabadban bilincselést, ha csak lehetséges, ne végezzen. Ha erre mégis szükség lenne, a járőrvezető megragadott ismétlőpisztollyal ügyeljen fel a megbilincselendőre, a másik csendőr pedig pisztolyát rejtve a lóról szálljon le, a csikózabla szárát adja át járőrvezetőjének és a bilincselést ő végezze.

327. A bilincselésről és okairól az őrsparancsnokságnak, illetőleg annak a hatóságnak, amelyhez a megbilincseltet bekisérték, mindenkor jelentést kell tenni.

48. §. Kényszerítő eszközök alkalmazása.

328. „Kényszerítő eszköz“ alatt az erőszakos kézrátétel útján való megfogást, eltávolítást, valaminek cselekvésére vagy abbahagyására való kényszerítést és az erőszakos elszállítást értjük.

Ilyen kényszerítő eszköz alkalmazásának akkor van helye, ha olyan gyorsan leküzdendő ellenállásra talál a

csendőr, amelynek megtörésére a fegyverhasználat még nem lenne indokolt, a bilincselés pedig nem lehetséges.

A kényszerítő eszközök alkalmazásának sohasem szabad a csendőr és az illető egyén között dulakodássá fajulnia.

329. Olyan esetekben, amidőn ez valamely személy életének, testi épségének vagy vagyonának azonnali megmentése végett szükséges, továbbá, ha verekedőket másként szétválasztani nem lehet, a puskatusa vagy a kard markolata kivételesen ütésre vagy lökésre is használható.

Ha a menni vonakodó fogoly továbbszállítására sem segítség, sem szállítóeszköz rendelkezésre nem áll, meg van engedve, hogy a csendőr a foglyot karjainál fogva kényszerítse a továbbmenésre.

49. §. Fegyverhasználat.

330. A szolgálatban álló csendőr fegyverét jogosult mindenki ellen használni:

1. aki őt tettelesen megtámadja vagy támadással veszélyesen fenyegeti.

Ellenben köteles használni:

2. ha másnak közvetlenül, jogtalanul és súlyosan veszélyeztetett életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy vagyonát másképp megvédelmezni nem lehet;

3. ha valaki a csendőrt szolgálati ténykedésében, a fegyverhasználatval való fenyegetés dacára tettelesen akadályozza és az ellenszegülést másképp megtörni nem lehet;

4. ha az a felfegyverzett egyén, akit a csendőrnek el kell fognia, fegyverét a fegyverhasználatval fenyegető felszólítás dacára le nem teszi, vagy védett helyzetéből előjönni vonakodik és lefegyverzésére más mód nincs;

5. ha az elfogott vagy elfogandó veszélyes gonosztevő menekül, a fegyverhasználatval fenyegető rákiáltás dacára meg nem áll és feltartóztatására más mód nincs;

6. ha a néptömeg, amelynek szétoszlátása elrendeltetett vagy a közbiztonság érdekében szükséges, a szét-

oszlásra való felhívás és a fegyverhasználattal való fenyegetés dacára szét nem oszlik és a szétosztatás más-kép nem lehetséges;

7. ha valaki háború idején vagy rendkívüli viszonyok között magát gyanussá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad;

továbbá az országhatáron és az országhatár mentén;

8. ha községeken kívül vezető mellékutakon éjjel — árukkal vagy más szállítmányokkal pedig nappal is — három vagy több egyén a fegyverhasználattal fenyegető rákiáltás dacára meg nem áll, hanem egyenkint vagy valamennyien megfutamodnak s feltartóztatásukra más mód nincs;

9. ha a csendőr partunkon vagy annak közelében éjjel — fedett vagy megrakott vízi járóművekkel pedig nappal is — gyanús egyéneket talál s ezek a fegyverhasználattal fenyegető kétszeri rákiáltásra meg nem állnak, illetőleg ebbeli szándékuknak kétségtelen bizonyítékát nem adják, hanem egyenkint vagy valamennyien menekülni igyekeznek.

Semmi esetre sincs helye a fegyverhasználatnak olyan személyek vagy járóművek ellen, amelyek már túl jutottak az ország határán.

331. Az 1. és 6. pontok alatt foglalt esetek kivételével a többi esetben lőfegyvert csak akkor szabad használni, ha a lövés által ártatlan egyének élete közvetlenül veszélyeztetve nincs.

A csendőr fegyverét a jelen §-ban meghatározott szabályok szerint önállóan használja és azért kizáróan ő felelős. Ha azonban a fegyvert valamely csendőrségi előljáró parancsára használta, akkor ezért csak a parancsot kiadott előljáró felelős.

A fegyverhasználat csak addig jogosult, amíg célját el nem érte. A fegyvert tehát megtorlásul használni nem szabad.

A köteles fegyverhasználat elmulasztása, valamint a jogtalan fegyverhasználat büntetést von maga után.

Fegyverhasználat folytán megsérült egyéneket azonnal első segélyben és a lehető legsürgősebben orvosi kezelésben is kell részesíteni.

332. Ha a csendőrt valamely kijelölt és általa el nem hagyható őrhelyre mint katonai őrt felvezetik, a fegyverhasználat joga a Szolgálati Szabályzat I. Rész 577. pontjának második bekezdésében megjelölt feltétel fennforgása mellett, e bekezdés b) alpontjában meghatározott esetben is megilleti.

333. A csendőrtiszteket saját személyükre nézve nem a jelen §-ban előírt, hanem ugyanaz a fegyverhasználati jog illeti meg, mint a m. kir. honvédség tisztjeit. Ha azonban a csendőrtisztek, mint valamely zárt csendőrségi osztag parancsnokai karhatalmi szolgálatot teljesítenek, a fegyveres erőszak alkalmazása és annak elbírálása tekintetében rájuk is a jelen §-ban foglaltak mértékadóak.

50. §. A fegyverhasználati jog magyarázata.

334. A 330. pont bevezető szavaihoz:

„*Szolgálatban álló*“-nak a csendőrt nemcsak akkor kell tekinteni, amidőn kivezénylés folytán szabályszerűen fölszerelve közbiztonsági szolgálatot teljesít, hanem akkor is, ha a jelen utasítás 300. pontja értelmében — bár csak karddal is ellátva — szolgálati minőségben fellép, továbbá, ha belső szolgálatban áll.

„*Csendőr*“ alatt minden csapatállományú, közbiztonsági vagy belső szolgálat teljesítésére hivatott vagy kivezényelt rangosztályba nem sorolt havidíjast és altisztet kell érteni. Nem csapatállományú csendőregyének csak akkor tartoznak ez alá a fogalom alá, ha ilyen szolgálattételre ki vannak vezényelve.

„*Fegyverét*“ alatt azt kell érteni, hogy a csendőrnek elsősorban a részére előírt lö- és szálfegyvereket kell használnia; más fegyver vagy védekező eszköz használata csak végső esetben, nevezetesen akkor van megengedve, ha csendőrségi fegyver nem áll rendelkezésére vagy az hasznavehetetlenné vált.

A csendőr fegyverét „*mindenki ellen*“, tehát kivétel nélkül minden katonai és polgári egyén ellen használhatja, aki arra a 330. pontban foglaltak szerint okot szolgáltat.

„*Használni*“ kifejezés alatt a fegyvernek katonai módon való alkalmazását kell érteni. A puska és ismétlőpisztoly lövésre, a kard vágásra és kivételesen szúrásra, a szurony szúrásra szolgál. Ezeket a fegyvereket ettől eltérő módon csak a 329. pont első bekezdésében foglalt esetekben lehet használni.

„*Jogosult*“ alatt azt kell érteni, hogy a csendőr a helyzet összes körülményeinek mérlegelésével szabadon határoz a felett, hogy fegyverét használja-e vagy sem. A fegyverhasználat mellőzése miatt csak akkor van eljárásnak helye, ha támadójával szemben gyáván viselkedett, vagy ha lefegyverezték.

A fegyver használatának lehető kímélettel kell történnie, ami alatt azt kell érteni, hogy a csendőr ott, ahol enyhébb hatású fegyvereivel (kard, szurony) is célt érhet, löfegyvert lehetően ne használjon és hogy szándéka ne az élet kioltására, hanem támadásnál és ellentállásnál a harcképtelenné, a menekülésnél pedig a szökésre képtelenné tételre irányuljon. Másrészt azonban a fegyver alkalmazásának erélyesnek kell lennie, hogy az a kívánt cél elérését minden körülmények között biztosítsa. Gyenge vágás és szúrás, célzás nélkül vagy a levegőbe lövés tilos.

335. A 330. pont 1. alpontjához:

A „*tettleges támadás*“ alatt a csendőr személye ellen intézett erőszakot kell érteni. Ez történhetik szoros értelemben vett fegyverrel (puska, pisztoly, kard, szurony, stb.) vagy az életet vagy testi épséget veszélyeztető más eszközzel (vasvilla, bot, kés, fejsze stb.), puszta kézzel (megragadás, ütés, lökés stb.), vagy kövel való dobálással is. Csupán szóbeli megsértés, szidalmazás, káromlás stb. fegyverhasználatra nem jogosít.

A csendőr tettleges megtámadása esetében a fegyvert csakis az azt elkövetett egyén ellen szabad használni. Ha azonban a csendőrt valamely ellenszegülő néptömegnek egy vagy több tagja támadja meg tettlegesen és a tettet megállapítani nem lehet, a fegyvert a további erőszakos megsértés meggátlása végett az egész ellenszegülő néptömeg ellen kell használni.

„*Támadással való veszélyes fenyegetés*“ alatt olyan magatartást kell érteni, melynél fogva a körülmények

mérlegelése után attól kell tartani, hogy a csendőr tettleges megtámadása azonnal be fog következni. Ilyen magatartás pl. az, ha valaki akár fegyverrel, akár más eszközzel vagy puszta kézzel is, de kétségtelenül támadó szándékkal a csendőrnek nekimegy, vagy őt fegyverrel célbaveszi, ellene követ vagy más tárgyat dobásra vagy ütésre emel stb. A támadással való szóbeli fenyegetés fegyverhasználatra nem jogosít.

Támadással való veszélyes fenyegetésnek kell tekinteni azt is, ha egy vagy több felfegyverzett egyén, illetőleg valamely bár fegyvertelen néptömeg nyilvánvalóan támadó szándékkal a csendőr ellen nyomul, a csendőr által meghatározott távolságban felhívás és a fegyverhasználattal való fenyegetés dacára meg nem áll és alaposan lehet tartani attól, hogy a csendőr személyes biztonságát veszélyeztetni fogja.

Az 1. pontban körülírt fegyverhasználat célja a támadás ismétlésének vagy a szándékolt támadás véghezvitelének megakadályozása, ezért nem csupán a megtámadott vagy támadással veszélyeztetett csendőr használhatja fegyverét, hanem járőrtársa is.

Ha az az egyén, aki a csendőrt tettlegesen megtámadta vagy támadással veszélyesen fenyegette, a további támadástól, illetőleg fenyegetéstől, akár a csendőr figyelmeztetésére, akár önként elállott, ellene fegyvert használni nem szabad.

336. A csendőr fegyverének használatára „*köteles*“, ha ennek a 330. pont 2—9. alpontjaiban előírt és a jelen §-ban részletezett összes előfeltételei fennforognak, mert a fegyverhasználat nemcsak a csendőr személyes védelmére, hanem az államhatalom, valamint az állampolgárok érdekeinek és törvényes jogainak védelmére is szolgál.

A 330. pont 2. alpontjához:

Ez a pont a mindenkit, tehát a csendőrt is megillető jogos védelem esetét tartalmazza. Feltétele minden esetben a tettenkapás.

„*Másnak*“ alatt a csendőrön kívül mindenkit kell érteni.

A fegyverhasználat szempontjából másnak „*életét*“ veszélyeztetőnek a gyilkosságot, szándékos emberölést

és közveszélyü rongálást, — „*testi épségét*“ veszélyeztetőnek a súlyos testi sértést, — „*személyes szabadságát*“ veszélyeztetőnek a személyes szabadság megsértését, továbbá a gyermekrablást és nőragadást, végül „*vagyonát*“ veszélyeztetőnek a lopást, rablást, gyujtogatást és vízáradás okozását kell tekinteni.

A veszélyeztetésnek „*közvetlen*“ -nek kell lennie, vagyis azonnali veszélyt kell tartalmaznia, ami akkor forog fenn, ha a jogsértés pillanatnyi bekövetkezése teljes bizonyossággal várható.

„*Jogtalan*“ a veszélyeztetés, ha annak törvényes alapja nincs.

Az életet, testi épséget, személyes szabadságot vagy vagyont olyan cselekmények veszélyeztetik „*súlyosan*“, amelyek annak, aki ellen irányulnak, olyan nagy jogsérelemet (kárt vagy hátrányt) okoznak vagy okozhatnak, hogy ennek a jogsérelemnek elhárítására vagy megszüntetésére bármilyen súlyos kimenetelű fegyverhasználatot is indokoltnak lehet tekinteni.

Ilyen támadás elhárítására tehát nem szabad fegyvert használni akkor, ha a felsorolt bűncselekmények elkövetése folytán a tettes által okozott vagy okozni szándékolt jogsérelem a fegyverhasználat súlyos voltával arányban nem áll. Ilyen esetek például kisebb érték ellopása, a személyes szabadság kisebb mértékű megsértése, pusztán kézzel való nem életveszélyes bántalmazás stb.

A veszélyeztetett életet, testi épséget, személyes szabadságot vagy vagyont „*másként megvédelmezni nem lehet*“, ha a támadónak figyelmeztetésére, elfogására vagy megbilincselésére, illetőleg a támadásra képtelenné tételére vagy a kényszereszközök alkalmazására lehetőség vagy — a késelemből származó veszély miatt — idő nincs, végül, ha ezek alkalmazása eredménytelen maradt.

„*Megvédelmezés*“ alatt a támadás teljes megszüntetését kell érteni.

Néptömeg által elkövetett erőszakos cselekmények elhárítására a fegyvert a 330. pont 6. alpontjában foglaltak szerint kell használni.

A csendőr saját magánérdekeinek (pl. személyének vagy vagyonának) védelmére szolgálaton kívül is jogosult; ilyen esetben azonban a fegyvernek vagy más eszköznek használata nem mint csendőrségi fegyverhasználat, hanem mint a büntető törvények által megengedett jogos védelem kerül elbírálás alá.

337. A 330. pont 3. alpontjához:

Ennek a pontnak az esete akkor forog fenn, ha valaki a csendőrt egy bizonyos, már megkezdett vagy szándékolt szolgálati ténykedés foganatosításában ellenszegülés által megakadályozni törekszik.

„*Tettelesen akadályozza*“ a csendőr szolgálati ténykedését minden olyan cselekvő (aktív) ellenszegülés, amely kizáróan és kifejezetten arra irányul, hogy a szolgálati ténykedés azonnali végrehajtását lehetetlenné tegye.

„*Másként megtörhető*“ az ellenszegülés, ha azt a csendőr akár az előzően mindig alkalmazandó figyelmeztetéssel, akár mások segélyével, akár kényszereszközök alkalmazásával vagy az ellenszegülő elfogásával és megbilincselésével idejekorán, a szolgálati cél elérésének veszélyeztetése nélkül meg tudja szüntetni.

„*Ellenszegülés*“ alatt a csendőr rendelkezésével való tetteleges szembehelyezkedést; „*megtörés*“ alatt pedig az ellenszegülésnek erőszakos megszüntetését kell érteni. Csupán szóbeli vagy tétlen (passzív) ellenállás a fegyverhasználatra nem jogosít.

338. A 330. pont 4. alpontjához:

„*Felfegyverzett*“ nemcsak az az egyén, aki szoros értelemben vett fegyverrel (puska, pisztoly, kard, szurony stb.) van ellátva, hanem az is, akinél az ember életére vagy testi épségére veszélyes bárminő eszköz vagy tárgy (kés, fejsze, vasvilla, maró vagy forró folyadék stb.) van.

Az, hogy a csendőrnek kit kell „*elfognia*“, a jelen utasítás 45. §-ában van előírva.

„*A fegyverhasználatlalt fenyegető felszólítás*“ -nak jól hallható és érthető módon kell történnie és azt — esetleg jelek által is — meg kell ismételni. („A puskát — vagy fejszét stb. — azonnal tegye le, mert lövök“.)

„*Le nem teszi*“ fegyverét az, aki a fegyvert vagy a kezében levő és fegyverül használható más eszközt a csendőr felszólítására a földre le nem fekteti és szükség esetében attól a csendőr által kívánt távolságra el nem távolodik.

„*Védett helyzet*“ alatt olyan helyet vagy helyzetet kell érteni, amely az ellenszegülőnek a csendőrrel szemben való védekezését vagy a csendőr megtámadását megkönnyíti, vagy amely helyet a csendőr — az illető felfegyverzett voltára való tekintettel — életének vagy testi épségének veszélyeztetése nélkül nem képes megközelíteni.

339. A 330. pont 5. alpontjához:

„*Elfogott*“ nemcsak az az egyén, akit a csendőr saját kezdeményezéséből fogott el, hanem az is, akit a csendőrség hatósági felhívásra elfogott vagy őrzött; „*elfogandó*“ pedig az, akit a csendőrségnek a jelen utasítás 45. §-a alapján akár felhívásra, akár saját kezdeményezésére el kell fognia.

„*Veszélyes gonosztevő*“ rendszerint az, aki a törvény szerint halállal, életfogytig tartó fegyházzal, vagy öt évnél hosszabb tartamú szabadságvesztéssel büntendő cselekményt* követett el vagy kísérelt meg, ilyen bűncselekménnyel alaposan gyanúsítható vagy amiatt elítéltetvén, valamely letartóztatási helyről megszökött, s végül az, akit a hatóság kifejezetten mint veszélyes gonosztevőt jelölt meg.

„*Menekülés*“ alatt azt kell érteni, hogy a veszélyes gonosztevő elfutás, elrejtőzés, vagy ló, járómű stb. használatával elfogatását meghiusítani vagy magát a járőr őrizete alól kiszabadítani igyekszik.

A „*rákiáltás*“ -nak erős és jól hallható hangon kell történnie és abban a fegyverhasználattal való fenyegetésnek mindig benne kell foglaltatnia („*Állj! — mert lövök*“).

„*A feltartóztatás más módja*“ alatt azt kell érteni, hogy a csendőr a menekülőt üzöbe véve elfogja, vagy esetleg közelben levő egyéneket szólít fel elfogá-

* Kivételt képez a hamistanuzás (Btkv. 213. §.), az erőszakos nemiközösülés (Btkv. 232. §.), leányszöktetés (Btkv. 320. §. 2. bekezdés), közokirathamisítás (Btkv. 393., 394., 398. §.).

sára. A menekülő elfogását mindig meg kell kísérelni, az üldözést azonban a csendőr teljes kimerüléséig nem folytathatja.

340. A 330. pont 6. alpontjához:

„*Néptömeg*“ alatt olyan nagyobb csoportosulást kell érteni, amely az abban résztvevők számánál fogva a közrendre fegyvertelenül is veszélyes lehet.

„*Szétoszlás*“ alatt a csoportosulás megszüntetését és a hatósági személy, illetőleg a csendőrség parancsnoka által megjelölt hely (udvar, utca, tér stb.) elhagyását kell érteni.

A néptömeg szétoszlásának „*elrendelésére*“ a közigazgatási vagy állami rendőrségi hatóság intézkedésre jogosított kiküldöttje vagy képviselője hivatott. Az illetékes hatósági személy csupán a néptömeg szétoszlását rendelheti el, ennek végrehajtása, tehát a fegyverhasználat esetleges elrendelése is, azonban a csendőrség parancsnokának belátására van bízva.

Ha a hatósági személy jelen van, a néptömeg szétoszlását csakis ő rendelheti el és ezért csupán ő felelős. Ilyen esetben a csendőrség a szétoszlátás szükségének elbírálásába nem bocsájtkozhatik. Ha azonban a karhatalmat megtámadják, a csendőrség önállóan jár el.

„*A közbiztonság érdekében a szétoszlátás szükségére*“ akkor áll be, ha nem engedélyezett népgyűlésről van szó, továbbá ha a tömeg személyek, a közvagyon, a közintézmények és a magántulajdon biztonsága ellen erőszakos cselekményeket (lázadást, gyilkosságot, szándékos emberölést, testi sértést, rablást, vagyronrongálást, magánlaksértést, gyújtogatást, közveszélyű rongálást) követ el, vagy magatartása folytán ilyen cselekmények elkövetésétől alaposan lehet tartani és a törvényes állapot helyreállítására vonatkozó előzetes felhívás eredménytelen maradt. Ilyen esetben annak elbírálására, hogy a néptömegnek a közbiztonság megóvása vagy helyreállítása szempontjából való szétoszlátására mikor van szükség — hatósági személy hiányában — a kivonult csendőrség parancsnoka hivatott.

„*A felhívást, illetőleg fegyverhasználattal való fenyegetés*“ -t lehetően mindenki által hallható módon „*a*

törvény nevében“ kell kihirdetni és — ha kürtös rendelkezésre áll — szurony vagy lovas támadás előtt a „rohám“, * lőfegyver használat előtt pedig a „tüzelni“ jelet kell fuvatni.

„Másként való szétosztatás“ alatt azt kell érteni, hogy a csendőrség parancsnoka a rendezőket vagy a befolyásos egyéneket felkéri, hogy a tömeget szétosztásra bírják, esetleg ha lovas csendőrök állanak rendelkezésére, őket a tömegbe lovagoltatja. A rendezők vagy befolyásos egyének tevékenységében csendőregyéneknek résztvenniök nem szabad.

A szétosztatásnak ezt az enyhébb módját mindig meg kell kísérelni, hacsak a késedelem veszéllyel nem jár.

341. Ha néptömeg ellen fegyverhasználat szüksége áll be, főképen a főcinkosokat, bujtogatókat és a legveszedelmesebb ellenszegülőket kell ártalmatlanná tenni. Nőket, gyermekeket, aggokat és báméskodó tétlen embereket lehetően kímélni kell.

Egyeseknek kihívó magaviselete vagy a felizgatott tömeg kiabálása, fütyülése, a csendőrség szidalmazása stb. miatt — ami tömegeknél elmaradhatatlan — a csendőr ne ragadtassa magát fegyverhasználatra.

A fegyverhasználatot mindig lelkiismeretesen meg kell fontolni, ha azonban annak szükségessége bekövetkezett, akkor a rendzavarók teljes szétosztatását és föltétlen megadását kell követelni, semmi szín alatt sem szabad velük vagy egyes megbizottakkal alkudozásokba bocsájtkozni vagy bármiféle egyezséget kötni.

A csendőrséget harcszerűen megtámadó vagy annak ilyen módon ellentálló tömeg ellen a rendelkezésre álló harceszközöket a harcászati elvek szerint kell alkalmazni.

342. A 330. pont 7. alpontjához:

Az ebben a pontban foglalt rendelkezés csak a közrendet vagy az állami rendet veszélyeztető nagyobbarányú mozgalmak, vagy háború esetében a m. kir. kormány által külön rendelettel megjelölt területen és időpontban lép érvénybe. Ennek a rendeletnek kihirdetése

* A kürtjeleket a „Gyalogsági Gyakorlati Szabályzat a m. kir. honvédség számára“ című szolgálati könyv 4. füzeté tartalmazza.

iránt annak kiadásával egyidejűen a belügyminiszter intézkedik.

343. A 330. pont 8. és 9. alpontjának bevezető szavaihoz:

„Az ország határán és az országhatár mentén“ meghatározás alatt a határszéli őrök állomáshelyeit összekötő képzelt vonal és az országhatár vonala közé eső területsávot kell érteni.

344. A 330. pont 8. alpontjához:

„A községeken kívül vezető mellékutak“ alatt a községeknek zártan beépített részén (utcák, terek stb.) kívül vezető olyan utakat kell érteni, amelyeket a megengedett határforgalomban használni nem szabad. Az utak között fekvő terepen talált egyének ugyanolyan elbírálás alá esnek, mintha mellékutakon találtatnának.

„Éjjel“ van szürkülettől virradatig.

„Árakkal vagy más szállítmányokkal megrakodott“ az, aki nagyobb terhet visz, ugyanilyen elbírálás alá esik az is, aki málhával megrakott állatot vagy bármilyen járóművet használ avagy állatokat hajt.

„Egyenkint megfutamodik“ az, aki a csoportból kiválva menekülni igyekszik.

„A feltartóztatás más módja“ alatt az üzöbevételt, illetőleg az esetleg közelben lévő egyéneknek a menekülő elfogására való felhívását kell érteni. Mellőzni kell az üzöbevételt akkor, ha az illető a határhoz már olyan közel van, hogy az üzöbevétel, illetőleg az illetőnek ilyen módon saját területen való elfogása már eleve is kilátástalannak látszik.

Abban az esetben, ha valaki lóháton vagy pedig járóművön iparkodik a csendőr elől menekülni, a szökés megakadályozására irányuló lövést mindenekelőtt az állatokra kell irányítani.

345. A 330. pont 9. alpontjához:

„Partunkon vagy annak közelében“ van az a vizi járómű, amelyik a saját partunkon már kikötött vagy kikötni szándékozik, illetőleg a kikötési szándékától a csendőr megjelenése miatt eláll, a vizi járóművet a parttól eltereli és a csendőrnek fegyverhasználattal fenyegető kétszeri felhívása dacára oda visszatérni vagy kikötni nem hajlandó.

„Gyanús“-ak azok a vízi járóműveken közlekedő egyének, akiket csempészettel alaposan gyanúsítani lehet. Nem tartoznak a gyanús vízi járóművek közé a személy- vagy teherszállító hajók.

A „kétszeri fenyegető felhívás“-nak először magyarul, másodszer pedig a vidéken beszélt nyelven és olyan hangosan kell történnie, hogy azt a vízi járóműveken közlekedők tényleg meg is hallhassák. A felhívást szükség esetében karjelekkel kell kísélni.

A fegyvert ezekben az esetekben csak akkor szabad használni, ha a csendőr meggyőződött arról, hogy az illetők a felhívást tényleg meg is értették, amire többek között abból lehet következtetni, hogy a felhívásra menekülni igyekeznek.

„Egyenkint“ menekülő vízi járómű ellen akkor is fegyvert lehet használni, ha a többi járómű a felhívásnak eleget tett.

51. §. Fegyverhasználati esetek elbírálása.

346. Minden fegyverhasználatot, akár eredményes volt, akár nem, az arról szóló jelentés vétele után azonnal a közvetlen tiszti előljáró, ennek akadályoztatása esetében az osztályparancsnokság által kirendelt tisztt, a helyszínén külön rendelkezés bevétele nélkül kivizsgálja a helyszínén talált állapot és a rendelkezésre álló bizonyítékok biztosításáról gondoskodik és a kerületi parancsnoksághoz közvetlenül tájékoztató jelentést tesz.

A fegyverhasználatról szerkesztett részletes jelentést szolgálati úton a kerületi parancsnoksághoz kell felterjeszteni.

347. A csendőrségi fegyverhasználatok kivizsgálása és elbírálása tekintetében a következők szolgálatának irányadóul:

A csendőrségi fegyverhasználati esetekben a bűnvádi eljárás meg- vagy meg nem indítása iránti határozás joga a bűnvádi üldözésre hivatott „illetékes parancsnok“-ot, a jelenlegi jogi helyzet szerint tehát a legénységi egyének ügyében a csendőrkerületi parancsnokot, tisztek részéről előfordult fegyverhasználati ese-

tekben* pedig a m. kir. csendőrség felügyelőjét illeti meg. E végből az őrsök és egyéb alakulatok parancsnokai kötelesek minden fegyverhasználati esetet haladéktalanul (sürgős esetekben távbeszélő vagy távirat útján) annak az illetékes parancsnoknak tudomására hozni, aki az illető csendőr egyén felett a bűnvádi üldözés jogát gyakorolja.

Az illetékes parancsnok azután — feltéve, hogy az eset körülményei az ügyészi vagy bírósági nyomozó eljárásnak azonnali elrendelését szükségessé nem teszik — a honvéd ügyésszel előzetes megállapításokat eszközöltet és a megállapítások eredményéhez képest határoz abban a kérdésben, vajjon az eset büntetőbírósági üldözésre alkalmas-e vagy sem s e szerint vagy a nyomozó eljárást, illetőleg a közvetlen vádemelést, vagy pedig a bűnvádi feljelentés félretételét rendeli el. Az illetékes parancsnoknak kötelessége ebbeli elhatározása előtt ügyészét arra utasítani, hogy a csendőrkerületi parancsnokság által kirendelendő 3 csendőrtiszt közreműködésével — a beszerzett adatok figyelembevételével — rövid írásbeli véleményt szerkesszen arra vonatkozóan, vajjon a csendőr jogosan használta-e fegyverét vagy sem. E véleményt ügyészi előadó ív gyanánt az iratok között kell kezelni. (D—10. jelzésű utasítás 2. §. 5. pont.)

Csekély jelentőségű fegyverhasználati eseteknél az illetékes parancsnok eltekinthet attól, hogy az ügyésszel előzetes megállapításokat végeztessen, ha az ügyben megtartott közigazgatási kivizsgálás a tényálladékot annyira tisztázta, hogy annak alapján a határozathozás lehetséges.

Ha az illetékes parancsnok a bűnvádi feljelentés félretételét azért rendeli el, mert a fegyverhasználatot jogosnak találta, ezt a csendőrkerületi parancsnoknak ki kell hirdetni.

A csendőrkerületi parancsnokságok a fegyverhasználatokról a csendőrség felügyelőjéhez és a belügyminiszterhez (szolgálati és személyi osztályhoz) jelentést tesznek, amelyben az illetékes parancsnoknak az ügyben hozott érdemleges határozatát is jelentik.

* Tisztek fegyverhasználati jogára nézve l. a 333. pontot.

Ha valaki annak következtében sérült meg, hogy a csendőr szuronyát vagy kardját ösztönszerű félelemből megragadva kezét megvágta, ezt fegyverhasználatnak tekinteni nem lehet, ezeket az eseteket fegyelmi szempontból a csendőrkerületi parancsnok bírálja el.

348. A m. kir. belügyminiszter (személyi osztály útján) egyes fegyverhasználati esetekben a vizsgálatot vegyes — csendőrségi és polgári — bizottság által is megejtetheti. Ilyen esetekben a bizottság elnöke egy csendőrtörzstiszt és a csendőrségi és polgári tagok számának egyenlőnek kell lennie. A vegyes bizottság polgári és csendőrségi tagjait (ez utóbbiakat a személyi osztály útján) a belügyminiszter jelöli ki.

VIII. Megelőző (preventív) szolgálat.

52. §. A megelőző (preventív) szolgálatról általában.

349. Mindama szolgálati ténykedések összeségét, melyeknek célja a büntetendő cselekmények elkövetésének meggátlása, „megelőző“ (preventív) szolgálatnak nevezzük.

A megelőző szolgálat eredményét azáltal érhetjük el:

a) ha az örskörlet községeiben és tereptárgyainál való gyakori megjelenés és a közbiztonságra veszélyes egyének sűrű ellenőrzése által a bűnözésre hajlókat a bűncselekmények elkövetésétől visszatartjuk;

b) ha szándékolt bűncselekmények elkövetését vagy megkezdett bűncselekmények végrehajtását — személyes közbelépés által — megakadályozzuk.

A megelőző szolgálat körébe tartozik az is, hogy a véletlenségből, elemi csapásból vagy szerencsétlenségből eredő veszélyeket és károkat tőlünk telhetően elhárítjuk.

A megelőző szolgálat csak akkor vezethet sikerre, ha a csendőr az örskörlet minden pontján minél gyakrabban és váratlanul jelenik meg és ha figyelmét portyázásai alkalmával minden olyan jelenségre vagy cselekményre kiterjeszti, amely közbelépését szükségessé teheti.

Nem a kiderített bűnesetek és a feljelentések száma, hanem főképen az bizonyítja a csendőrség éberségét, ha körletében a közbiztonságot egyáltalában nem zavarják meg, illetőleg ha az elkövetett büntetendő cselekmények száma az örskörlet népességéhez viszonyítva minél kisebb.

350. A megelőző szolgálatot nemesak a rendes szolgálatban, hanem más szolgálatokkal kapcsolatban, sőt ha a